Az ORSZÁG TÜKRE.

BUDAPESTI KÉPES KÖZLÖNY.

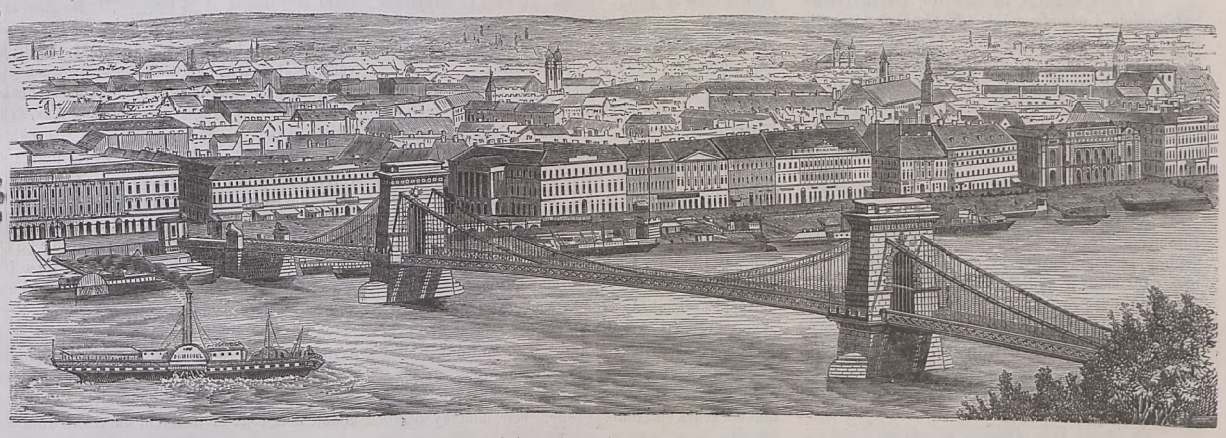

Második évfolyam. 23-dik szám. Pest, 1863.

Augusztus 11-én.

Lapvezető: VADNAI KÁROLY. A kéziratok Engel és Mandello-nyomdába, egyetem-utcza 2. sz. a. küldendők.

Előfizetési ár: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft., évnegyedre 3 ft. A lap megjelenik háromszor havonkint u. m. minden hó 1., 11. és 21-kén.

Tulajdonos, felelős szerkesztő és kiadó: BALÁZS SÁNDOR. Kiadó-hivatal: Egyetem-utcza, 2-dik szám alatt.

Rövid vonásokban ismerkedjünk meg Székács József a jeles egyházi férfi élete körülményeivel.

Született az 1809-ik év febr. 2-kán Orosházán, Békés megyében, hol atyja jó sorsu, de számos gyermekkel biró timármester volt. Első oktatását szülötte helységében, s majd a tót nyelv megtanulása végett Tót-Komlóson vette. Már tizenegy éves volt, mikor atyja őt mesterség tanulása végett Gyulára akarta vinni; de a helybeli evang. lelkész Szigeti János, ki a fiunak kitünő felfogását a vasárnapi katekizálások alkalmával fölismerte volt, lebeszélte atyját ezen szándékáról, s reá birta, hogy fiát deák iskolába küldené. Ennek folytán a szép tehetségü ifju az alsóbb osztályokat a mezőberényi, a felsőbbeket pedig a soproni protestáns tanodákban kitünő sikerrel végezte el.

Mint annyi jeles férfia egyházunknak, ő is saját szorgalmából emelkedett fokról fokra. Nagyobb tanuló korában, mint oktató és nevelő szerezte meg a kimiveltetésére szükséges anyagi eszközöket. Iskoláinkban azon időben a magyar nyelv és irodalom történetének tanittatása nem levén rendes kötelezett tantárgy, Székács nagyobbára szülőföldén Szigetivel, és Sopronban Kis János superintendenssel való társalkodása által ismerkedett meg a magyar költészettel. Az olvasott példák utánzásra serkenték az ifju keblét. Kis János szivesen társalkodott a törekvő ifjuval, s neki utmutatásokkal s eszközökkel szolgáltgyarapodására. Irodalmi hajlamait a soproni tanodában létező magyar társaság is ápolta, s ez időbeli költői kisérletei közöl Kiss János „A költő" czimü müvét Kisfaludy Károly „Aurorájába" küldte be. Ez volt Székács első nyomtatásban megjelent müve.

Elvégezvén a hittudományokat, a kandidátusi vizsgát Besztercebányán tette le, Lowich Ádám, a bányai egyházkerület akkori superintendense előtt 1829-ben. Ezután ne-

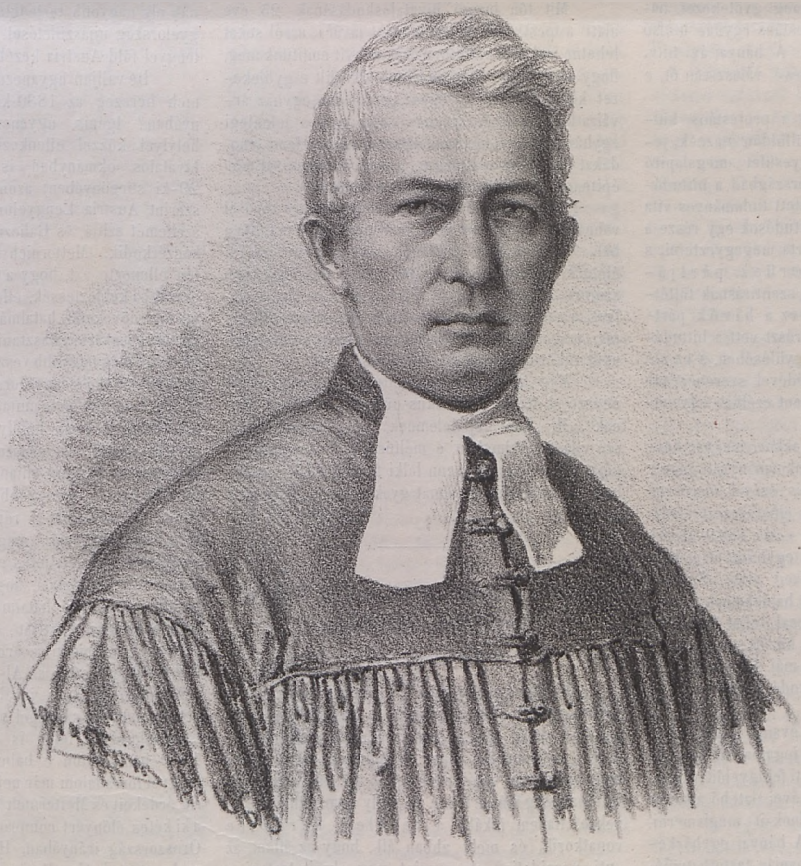

Székács József.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

velőséget vállalt Rudnai Nikolics János fiainál, melyet 1829—34-ig folytatott. Növendékeivel két évet Karlóczon, kettőt Pesten, egyet Eperjesen töltött. Karlóczon a szerb és uj-görög nyelvet tanúlta meg, mely tanulmányának eredménye lett, hogy mind a szerb, mind pedig a görög költészetnek remekeiből számos forditást bocsátott közre. Eperjesen 1834-ben a jogot tanulmányozta s egyszersmind az ottani evang. collegiumi ifjuságnak a magyar nyelvet és irodalmat tanitotta s az ottani magyar társaságnak elnöke volt.

A tanév végével, tudományos kiképeztetését befejezendő a németországi egyetemeket látogatta meg. Berlinben bölcsészettudori oklevelet nyert, s miután Németország, Hollandia és Angolország főbb városait beutazta, hazájába visszatért s folytatta a Nikolics-háznál a nevelőséget. Ez időbeli irodalmi működése reá vonta a magyar tudós társaság figyelmét s az őt 1836-ban levelező tagjáúl választotta meg. Két évvel később a Kisfaludy társaság rendes tagsági czimmel tisztelte meg őt.

Az 1837-iki év elhatározóvá lett Székács Józsefre nézve. A pesti ág. hitv. evangelikus községből kiváltak a magyarok, hogy a haza fővárosában, mint magyar gyülekezet alakitsák meg magokat. Több jeles férfiu közül csaknem egy értelmű-leg Székács választatott meg az ujdon alakult magyar evang. egyház első lelkészévé. Az 1837-ik év nov. 11-én, épen a pesti ág hitv. evangelikus gyülekezet megalakulása félszázados évnapján, tartotta első beszédét.

Ez időtől kizárólagosan az egyház érdekeinek szentelte életét. Mint hitszónoknak, hire gyorsan elterjedt a hazában mindenfelé. Pesten megforduló protestáns ember nem távozott el innét, ha csak szerét teheté, hogy a hires szónokot meg ne hallgatta volna. Mint iró, egyházának javára forgatta tollát; mint költő, lelke magas föllengésében irta áhitatos imáit, szent énekeit, vagy foglalta gyönyörü versekbe Dávid zsoltárait. Azon negyed évszázad alatt, a mióta papi hivatalának él, a magyarhoni protestáns egyház életében nem fordult elő lényegesebb mozzanat, melyben ő tényezőként részt ne vett volna. Az ő neve szorosan össze van nőve nemcsak a pesti ág. evang gyülekezet, hanem az egész magyarhoni protestáns egyház utolsó negyedszázadának történetével. A bányai ág. hitv. evang. egyházkerület főjegyzőjévé választván őt, e hivatalát 1849-ig viselte.

Hire csakhamar elhatott a protestáns külföldre is. Midőn 1843 ban a külföldön utaznék, jelen volt a Gusztáv-Adolf-egyesület megalapitó gyülésén. Ugyanekkor Németországban a hittudósok között egy hevesen folytatott tudományos vita sok keserüséget okozott. A hittudósok egy része a szentirást az emberi észszel akarta megegyeztetni, s ezen rész magát az *észszerűek pártjának* nevezé; a másik rész a szentirásnak föltétlen hivése mellett harczolt, s ez a *hivők pártjának* mondá magát. Székács részt vett a hittudósoknak Sandhofban tartott e gyülésében, s ez alkalommal tartott kitünő beszédével szerencsésen kieszközlé e két pártnak egy szent czélban egyesülését.

Az 1848-dik évben, az akkori magyar kormány ellenében, egyházának önkormányzati joga s függetlensége mellett, tollal és szóval merészen küzdve, az iskoláknak már-már elhatározott átadását az államnak ő gátolta meg. — Az 1849-et követő s a magyarhoni protestáns egyházat alapjaiban megrenditéssel fenyegető évtized alatt, Székács egyike vala egyháza legbátrabb bajnokainak és oszlopainak. Tettel, szóval, tanácscsal, tollal áldozattal mindig elől állott a jogvédők között; mignem az 1859-diki patens 1860-ban, a máj. 15-ki leirat által az önkormányzathoz ragaszkodó egyházra nézve hatályon kivül valónak tételték.

És a magyarhoni ágostai evang. egyház viszsza kezde helyezkedni törvényes jogaiba. Elkezdé superintendenseit és egyházkerületi felügyelőit választani. Az egyháznak a küzdelmek évei alatt bő alkalma vala leghivebb jeleseit és bajnokait megismerni, ezeket állitá a kormány élére. A bányai egyházkerület, az 1860. év jul. 7-dik napján tartott gyülésében, Dr. Székács József 176 szavazat közül 149-el, és igy csaknem egyhangulag superintendensének választotta. S két nappal ezután őt, Haubner Máté, a dunántúli kerület superintendense, őt a magyarhoni protestáns egyház osztatlan örömére e főpásztori hivatalára felszentelte.

Alig lépett e magas hivatalába, már is két más kerületbeli superintendensnek fölszentelése várakozott reá. Főtiszt. Máday Károly urat, a tiszai egyházkerületnek superintendensét az 1860-dik év aug. 6-kán, őt, Geduly Lajos urat, a dunamelléki egyházkerület superintendensét pedig az 1861. aug. 22-kén szentelte fel és igtatá főpásztori hivatalába.

Dr. Székács József, mint superintendens, már két egyetemes gyülésen vett részt. Az első 12 évi szünet után az 1861. év okt. 10 és 11. napjaiban tartatott. A másiknak 1862. sept. 2—5, őt. Haubner Máté távollétében, mint legidősebb jelenvaló superintendens egyházi elnöke volt.

Mint superintendensnek, ideje, szivének minden verése azon egyházé, azon kerületé, mely őt főpásztorává emelte. Az 1862. évben a bánáti és barsi esperességek egyházait vizsgálta meg. A lapok telve voltak azon különféle megtiszteltetések s fényes fogadtatások leirásával, melyek a szeretve-tisztelt főpásztort e hivatalos utjában érték.

Kedvencz eszméje vala Székácsnak hazánkban egy Gusztáv-Adolfféle egylet alakitása, mely a szegény protestáns gyülekezetek fölsegélését tüzendette ki czéljául. Az ebbeli törekvést 1848 előtt az akkori kormány, később az egyház kedvezőtlen viszonyai akadályozták. Azonban visszaállittatván egyházunk törvényes állásába, felfogta ujra az eszmét, s létesitette az egyetemes egyházi gyámintézetet, mely működésének második évében már mintegy 6000 forinttal segélyezé a szűkölködő egyházakat és 13,000 forintnyi tőkével bir. E jótékony intézetnek gyarapodását uj meg uj forrásoknak elmés fölfedezése által szakadatlanul munkálja. Elég legyen ezekből e helyt, csak azon egyet megemlitenünk, hogy a „Tranoscius" czimü tót énekes könyv nyomtatási jogáért, mely minden gyümölcsözés nélkül már-már elenyészendő vala az egyházra nézve, a Trattner-Károlyi-féle nyomdától 3000 ftot s nehány száz tót énekeskönyv, uj testamentom és ábécés könyveket, majdan szegény tót egyházak közé kiosztandókat, eszközölt ki az egyetemes egyházi gyámintézet számára.

Mit tőn buzgó hivataloskodásának 25 éve alatt a pesti evang. gyülekezet javára, arról sokat lehetne irni. E tekintetben csak annyit emlitünk meg, hogy az ő buzgó törekvéseinek sikerült e gyülekezet kebelében egy az egész protestáns egyház árváira kiterjeszkedő árvaházat alapitani, a jelenlegi egyházi épületet két emeletre emelni, az elemi tanodákat gyökeresen átjavitni, s a jövő tavaszszal már épitendő főgymnasium alapját megvetni.

Emberszerető keblének számos nemes vonásai vannak, de a mit tett jobb keze, azt soha sem tudta a bal. — Az ő háza példánya a keresztény családi életnek. A szeretett főpásztor a hivatalos ügyekben szigoru, ridegség nélkül. Társalgásban vidám, kedélyes, a sziveket megnyerő. Külsejére nézve erőteljes, magas férfiu, őszbe boruló fővel, arczvonásai nyilt tükörül szolgálnak keble jóságának.

Még mikor superintendens nem volt, akkor nevezé el őt egy katholikus püspök „országos papnak". Mi „papi fejedelemnek" mondhatnók nem a szó világi értelmében, e méltóság fényét, vagy pompáját értve; hanem azon lelki fönség miatt, melylyel ellenállhatlan hatalmat gyakorol az egyház közügyeire.

BATIZFALVI I.

Austria viszonya az 1830-diki lengyel forradalom irányában.

(Történelmi rajz).

Midőn *conservativ* államról van szó, a „conservátió" alatt rendesen a szabadelvüség ellentétét értik, ámbár sokszor igen helytelenül: Anglia conservativ állam, és mégis ki merne szabadelvüségben vetélkedni vele? De van a conservationak még más értelme is, mely nem politikai elvekre, hanem inkább a *területi kérdésre* vonatkozik, és mely abban áll, hogy az állam az „uti possidetis" elv szerint meg akarja tartani, a mivel bir; de annak gyarapitására nem törekszik, e czélra mit sem áldoz, habár e gyarapitás érdekében állna.

Austria mindenkor conservativ volt az első értelemben, de azzá lett nevezetesen 1816 óta a második értelemben is. Volt idő, midőn e hatalom egyik lábával a Pirenaeusokra, a másikkal a Balkánra támaszkodva fél világrészt törekedett karjai közé zárni. De midőn a franczia forradalom és a napoleoni korszak-okozta hajótörésből — példabeszédes szerencséjénél fogva — régi birtokának nagy részét megmentette, a többiért pedig illő kárpótlást nyert vala: Metternich herczeg nagyravágyása a terület gyarapitásáról és minden *anyagi* hóditásról lemondván, már csak „erkölcsi" hóditásra adta magát. T. i. meg akarta hóditani az egész világot a szent alliance egyedül üdvözitő tanai számára. Krakó bekeblezése Austriába (1846) kivétel volt; szabályként pedig az állott, hogy a bécsi kormány a területi státusquot védi, és midannak eltávolitásáról gondoskodik, a mi határait fenyegethetné. E politikának — az osztrák birodalmat alkotó elemek különféleségénél fogva — egyik főparancsa az volt: *hogy Ausztriának soha nem szabad türnie maga mellett és határai tőszomszédságában oly nagyobb államot, mely nem áll az ő befolyása alatt, vagy még vonzerővel is birna Austria valamelyik nemzetiségére nézve.* Erről gondoskodni — miként Springer helyesen mondja, — fő főkötelessége minden osztrák miniszternek; melynek teljesitését hivatalba-léptekor csak azért nem kell esküvel fogadnia, mert ez magától érthető dolog. Ez elvhez ragaszkodott nem csak Metternich, hanem Schwarzenberg is, ki az egységes Németország létre jöttét csak addig segitette, mig kilátása volt, hogy ott Austria befolyása túlnyomó leend; de tüstént ellenévé lett a német „egységnek" midőn azon veszély fenyegette, hogy *nem* Austria befolyása volna az, mely alatt az egységes német birodalom állana. Igy ellenezte Buol gróf 1858-ban a Dunafejedelemségek egyesülését, mert franczia-orosz befolyás alatt álló nagyobb román állam alakulása ellentétben volna az osztrák politika emlitett vezérelvével. Igy szegült ellene Rechberg gróf — még fegyveres kézzel is — az egységes olasz királyság létrejöttének. Igy ellenezte és elleneznie kell Austriának oly nagyobb terjedelmü és tőle független Lengyelország ujjászületését, a mig csak egy darabka lengyel föld Austria kezében van. . . . .

De valljon ugyanezen elvet követte e Metternich herczeg az 1830-ki lengyel forradalom irányában? Igenis, ugyanezt, habár a *látszat* helylyel közzel ellenkezőre mutatott; habár még hivatalos okmányban is (Tatitseff 1828. junius 29-ki sürgönyében) azon gyanu mondatott ki, miszerint Austria Lengyelországban a békétlenkedés szellemét szitja, és Galiczában a nemzeties elemmel kaczérkodik. Metternich herczeg 1815-ben eleintén ellenezte azt, hogy a varsói herczegség Oroszországba kebleztessék, ellenezte azért, mert Oroszország növekedő hatalmától félt és két baj közül a kisebbiket akarta választani. Ily hatalmas Oroszországban t. i. ő még nagyobb veszélyt látott Austriára nézve, mint egy önálló Lengyelországban, a hol — miként a mult század története mutatta — mindig elegendő tér maradt az osztrák befolyás számára. De midőn az osztrák udvar az orosznak barátságáról meg lőn győződve és a szent alliance alapjai letéttek, Metternich hg. — a nagyobb veszélyt elhárultnak hivén — visszatért a régi elvhez, és Lengyelország önállóságának megsemmisitése ellen nem emelt több szót. A jeles eszü állam kanczellár nem sokára azt tapasztalá, hogy csalódott, hogy Oroszország, növekedő hatalmával, főleg keleten érezhetően nyomja Austriát, és azért meglehet, hogy 182⁸/₉-ben, midőn az orosz hadak elcsüggedve és megveretve állottak az Al-Duna mellett, és a török-orosz háboru még javában folyt, ő herczegsége nem épen rossz szemmel nézte volna, ha a czár még Lengyelország felől is nyugtalanittatik; hanem 1830-ban, midőn e háboru már be volt fejezve, a lengyel forradalom már nem igen szolgálhatta Austria érdekeit és Metternich hg nem vala azon ember, a ki kétes előnyért compromittálja magát a hatalmas Oroszország irányában. Hogy ő ennek daczára sem szakasztott határozottan a lengyel forradalommal, és nem járult nyiltan annak elnyomásához, miként, kevéssel utóbb Olaszországban tette, hogy ő Maison tábornagy irányában azon kimondásra fakadhatott: „hogy ne hatna meg engem ily rendkivüli hősies-

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

ség látása, szomszédul hogy ne szeretnék jobban egy velünk barátságban levő, békeszerető Lengyelországot, mint az egyre terjeszkedő, velünk vetélkedő Oroszországot!" — ennek főleg két oka volt. Először az, hogy a lengyel fölkelés egy ideig épenséggel nem volt a siker reménye nélkül, és hogy Austriának kilátása vala arra, miszerint az önálló Lengyelország felett övé leend a befolyás. A Romanoffház letétetése után ugyanis főleg a Czartoryski párt komolyan inditványozta, miszerint a lengyel trónnal Károly osztrák főherczeget kell megkínálni. A második indok pedig Austria népeinek közvéleménye volt, melynek hatalmát még az absolutistikus államkanczellár is kénytelen volt elismerni. Legélénkebben nyilvánult a lengyelek iránti rokonszenv Magyarországon.

A magyar politikusok aggodalommal látták nyugot felé nyomulni elő az orosz koloszust. „Russicum imperium — ezt olvassuk egyik vármegye feliratában — ditiones austriacas brachiis quasi cingens, ulterius quoque Orientem et Occidentem versus se incessanter extendere connitens, existentiae nationis hungarae futuris temporibus vicissitudines minatur."*) Azonkivül a magyar és lengyel nemzet régibb történetében annyi volt az érintkezési pont, hogy apáink rokonszenve a lengyelek irányában akárcsak ezen okból is kimagyarázható volna, elnézve attól, hogy az aristokratikus jellegü lengyel alkotmány legtöbb hasonlatossággal birt a miénkkel, és hogy — ha Lengyelország orosz provinciává sülyesztetik alá — attól lehetett tartani, miszerint előbb utóbb hasonló kiséreltethetnék meg Magyarországgal is. Felirt tehát Nógrád, Tolna, Borsod, Zemplén, Arad stb. a nádor közbenjárása mellett pénzt és 100,000 katonát ajánlván fel a kormánynak. Magyarországon hire járt akkor, hogy Reviczky gróf magyar kanczellár, a megyék kivánatát hathatósan gyámolitja, és nagyszerü tervet terjesztett a császár elé, melynél fogva a birodalom súlypontja kelet felé tétetnék át. E tervet — tették hozzá, — oly veszedelemnek hitte Miklós czár, hogy annak meggátlására forradalom szitásától sem riadott vissza.**) Csehországban a panslavismus eszméje akkor még nem vala annyira kifejtve mint ma; a csehek akkor csak szabadságáért küzdő szláv fajt láttak a lengyelekben, nem gondolva azzal, hogy szintén szláv az, a ki ellen küzdenek. „A lengyel dalok — mondja egy történetiró, — akkor cseh nemzeti dalokká lettek, a forradalom vezérei pedig cseh nemzeti hősökké." A birodalom egyéb népei is sympathizáltak a lengyelekkel, a kávéházakban és vendéglőkben ujjongásra fakadott a közönség, ha a „Preuszische Staatszeitung" a lengyelek egy egy győzelmét hirdeté; a rendőrség nem mozdult és Sedlniczky csak akkor tett egy pár felületes intézkedést, midőn az orosz követ kötelességére emlékeztette.

Hogy Galiczia a fölkelésben részt vett, magától érthető; a lembergi ujság 1831. febr. 22. nem kevesebb mint 418 galiciait, ezek közt 26 grófot szólitott fel a visszatérésre; mily nagy lehetett azon távollevők száma, kikről a hivatalos lap nem szólt? Az osztrák kormány mindezt meglehetős közönnyel nézte, és ezen elnézését később sajátszerü módon igazolta. Gentz, ezen lángeszü cynikus, két héttel Varsó eleste után, ezt irta az Allg. Zeitungban. „A kabinetek a viszonyok által arra inditattak, hogy a kedélyek izgatottsága által messzire elterjedt közvéleményt kiméljék, és időt engedjenek neki, tévedéseinek körét teljesen átfutni. Bármily hajlandók voltak is elnézők lenni uj lovagias szellem rajongásai iránt, a lengyelek lázadásában még sem lehetett egyebet látniok, mint zendülést, hálátlanságot, meggondolatlanságot. Kevéssé nagylelkü lett volna elébb mondani ki ily nézetet, midőn a lengyelek még küzdtek, és midőn e nézet nyilvánitása még kárukra válhatott volna. Metternich herczeg intimusának ezen vallomásából kiderül, hogy Austriát az általunk emlitett két ok — a forradalom sikerének lehetősége és a közvélemény nyomása — inditotta arra, hogy az osztrák politika főelvét megtagadja? nem, hanem csak arra, hogy várakozó állást foglaljon el, és tettlegesen ne lépjen fel amaz elv érvényesitése mellett.

Midőn azonban a siker valószinüsége egyre apadott, midőn Oroszország Austria „jó szolgálatai"ról tudni nem akart, midőn Paskievitsch Zamoyskit, kit Metternich az orosz követ tudtával és akaratjával fegyverszünet kieszközlése végett küldött az orosz táborba, nyersen visszautasitotta, midőn bizonyos régi féltékenység Károly főhg befolyása irányában ujra érvényesité magát, a lengyelek közt pedig az osztrák főhg pártja mindinkább csökkent, midőn a nyugati hatalmak is csak nagy tartózkodással szólaltak fel a lengyelek mellett, és Austriában is a lelkesedés tüze elalvóban volt: megszüntek azon okok, melyek megrendithették volna az osztrák politika azon vezérelvét, miszerint Austria határa mellett tőle független nagyobb állam megalakulását türni nem szabad. Ekkor egyszerre ugy találta Metternich herczeg, hogy Lengyelország „önálló létel mellett anyagilag tönkre jutna, és hogy a lengyel ügyek rendezését bátran bizhatni Miklós czár bölcseségére". Mily bölcsen rendezte czár ő felsége a lengyel ügyeket, a történet följegyezte, de nem jegyezte föl — mert nem volt mit följegyeznie — hogy Metternich hg csak egy csepp tentát is pazarolt volna e „rendezés" elleni tiltakozásra!

FALK MIKSA.

*) Magyarul: „az orosz birodalom, mely az osztrák területet karjaival mintegy körül öleli, s továbbá kelet és nyugat felé szüntelenül terjeszkedni törekszik, — a magyar nemzetnek jövő időkbeni lételét veszélyekkel fenyegeti.

**) A cholera idejében pórzendüléseket Zemplén vmegyében Oroszország müvének mondta a közvélemény. Azt állitották, hogy a lázadók Orosz pénz által lettek megvesztegetve, valamint Reviczky gróf későbbi eltávolittatását a kanczellári állomástól Miklós czárra, mint tulajdonképeni okozóra vezették vissza. (Springer „Geschichte Österreichs seit dem Wiener Frieden 1809" Lipcse 1863.)

A föld paradicsoma.

— Tahyti sziget. —

(Vége).

(Ak.) Házigazdánknál lesz alkalmunk Tahyti földterményeivel megismerkedni. Magától érthető, hogy paradicsomban csak a természetre lehetünk elkészülve, s ez tettleg ki is elégitendi kiváncsiságunkat. Óriási, fris pisanglevelek, hat láb hosszuak s csudaszélesek bontatnak s teritetnek ki abrosz gyanánt. Puhrulevelek szolgálnak tányérül, kókushéjak csésze helyett, és tökök ivóedényül, s nem sokára megjelennek a felséges banánok (pisanggyümölcs) bőrsárga burokban, biborszin husú s átlátszó héjú guavok (gyümölcs), világosbarna foltokkal, tarkázott narancsok; roppant dinnyék; tahytii almafajok, a vörös hegyipisang bananjaiból készült pudding, az ugynevezett poée; hozzá más fajta pudding is, kókusmagvak s nyilgyökérből u. n. „tarróból" csinálva, szintén a mozsárban zuzott, kókustejjel dagasztott tarróból sütött lepények; sült és erjesztett kenyérgyümölcs; hal és rák; Ananas és Yamok; azután csemegének: rattadió, meg valami turó a kókusdió törött husából, tejéből és tengervizből csinált készitmény, melyet bambusz csövekben majdnem boros erjedésig dugasz alatt tartanak, s ugy a csőből tányérokra cseppegtetnek. Hozzá foghatunk az élvezethez, bizonyosak lehetvén benne, hogy egyenként is minden kitünő a maga nemében. Egyébiránt megjegyzendő, hogy e lakomán szemünk a tahytii természet csaknem egész gazdagságát látja, mint annak bizonyságát is egyszersmind, hogy mennyire kedvez itt az anyatermészet az ember kéjes semmittevési hajlamának.

Mély értelem is fekszik azért abban, hogy a régi tahytibeliek a kókus pálmát Oro nagy istenök lakjának hitték, s fájából annak képét faragták. Mert ez a fa sajátképen csakugyan Polynesia életfája. Árnyéke alatt pihen a sziget gyermeke, gyümölcseiből ételt és italt kap, kunyhóját levelei fedelezi, melyekből kosarakat is fon, mig e leveleket zsenge korukban, természetes legyezőknek, napellenző kalapoknak használja. Gyakran ruhát sző magának e levélnyelek tövében tenyésző, posztószerü anyagból, vagy ugyanebből fáklyákat mesterkél, hogy fényöknél, éjszaka idején, halakat szigonyászhasson, midőn a menydörgő óceán habzó hullámai a klárisziklákat ostromolják. Nagy diói, fényesre csiszolva, pompás poharak és kisebb pipákat szolgáltatnak, száraz dióhéjuk jó tüzelőt, s annak rostjai halászzsineget és köteleket. Diói nedvéből gyógyir csepeg sebeire; hulláit a kókusolaj balzsamozza. Törzse oszlopalakban lakásait támogatja; ételeit főzi, földjét körülsövényezi, evezőlapátokat, hadidorongokat, és dárdákat ad. Azért volt a kókuság valaha a királyi méltóság jelvénye; és mihelyest rá tétetett a templomi áldozatra, ez azonnal szentelttté lett. S ezen kivül pedig e drága fát a természet keze maga ápolja; az embernek nincs egyéb tennivalója, mint az érett diót a földbe temetni, s kevés nap mulva már látja vigan kihajtani az uj sarjadékot, mely 4—5 éves korában már hozza gyümölcseit, s ha még egyszer annyi idős, már mint derék szálas erdeifa emeli fejét, hogy ilyképen aztán évszázaden át szép és hasznos voltában diszeskedjék.

Csak a kókusfa után — következik a kenyérfa, melynek gyümölcse csak a szomszéd Marquesas szigeteken éri el a tökéletességet. Két három ilyen fa, magától a természettől gyorsan felnővelve, eltartja az embert évente kilencz hónapon keresztül. Ha valaki tehát ama boldog földön, csak 10 ily kenyérfát ültetett, az épen oly mértékben tetjesitette kötelességét önmaga s utónemzedéke iránt, mintha valaki a mi durvább éghajlatunk alatt, egész életén át, a téli hidegben szántott, a nap hevében aratott, s nem csak jelen háztartását kenyérrel látta el, hanem gyermekeinek is kész pénzben valamit nagy gonddal megtakaritott.

Maga a papireperfa, meg az arongyökerek, melyek pedig a legnagyobb fáradságot okozzák, nem kerülnek több munkába, mint minálunk a káposzta vagy zöldség termesztés.

A pizang évről évre frisében hajt ki gyökeréből, a Vihfa arany almája, a narancs s egyéb gyümölcs magoktól nőnek fel évente magasra.

A levegő itt örökké meleg, s még is a tengeri szellők által felfrisitve, az ég mindig derült, — a sok páratlan izű s egészséges gyümölcs — mind ez erőssé, széppé teszi ama föld lakóját, ugyhogy Forster kifejezése szerint, Phidias és Praxiteles nem egyet választottak volna közülök a férfi szépség mintájaül. Igy magyarázható meg egyuttal a nevezetes hasonlatosság a tahytiiak és görögök közt, mely Forsternek annyira felötlött.

Hasonló éghajlatok, hasonló táplálék, hasonló életmód képeznek hasonló embereket, mint hasonló növényeket is hoznak létre. Azért nem is csuda, hogy a tahytibeli ember minden földet megszán, mely a kenyérfát a jóságos természet e képviselőjét nem birja. Itt érezzük jelentőségét és horderejét azon Darwin-féle nézetnek, miszerint az ember, legalább a vad, kinek értelmi tehetségei csak kis részben fejlődvék, szükségképen csak a naptéritők gyermeke; de amellet erejét ama igazságnak is, hogy az ember megitélésében hazájára kell tekintenünk, hogy minden földrész, s ország sajátságos eszményképét rejti a boldogságnak, s hogy e tény minket kiengesztelhet ama tapasztalással: miszerint a téritők közti országok nehezen leendnek valaha központjai ama miveltségnek, melyre az europai ember, akár joggal, akár hiuságból, oly büszke. Ily gondolatok váltakoznak fejünkben, mialatt nyájasan egyre nógató gazdánknál vigan lakomázunk. Mulattatásunkra egy fuvolya is szólal meg, s annak egyszerü dallama ujra Görögországra emlékeztet; mert ez is három lyukú nádsip, mint az ősi görög fuvolya, csakhogy a tahytii ember azt orrával fujja.

Jóllakva a kunyhó előtt kiültünk, hol magas pálma tetejéről fahártya és fa kéregből sodrott kötél formában egy hinta lógott. A szigetli eleintén csöndesen hintázik, de hirtelen 50—60 lábnyi magasságig szökell fel, mint valami röppentyü, mig nekünk európaiknak e vakmerőség láttára leheletünk is elállott. Öt utánozni egyikünknek sem volt kedve, sem bátorsága. Nem sokára e mulatság után ajánlottuk magunkat, a barátságos háziurnak, s a hegyekbe mentünk buvárkodni, ő pedig még meszire is kiáltá utánunk bucsuszavát „aroha" légy boldog.

Az egész sziget egy hegycsoport, melynek legmagasabb csucsai 7000 láb magasságig emelkednek. E hegységben utunk festői. Akár merre fordul tekintetünk e bájosan zöld világban, mindenfelől lobognak felénk a kókusfák koronái, a mélyen kék ég és vizoceánban tünedezvén. Uj öröm lep meg. Ugy tetszik, mintha virágokkal igyekeznék hinteni utunkat a természet. Ezek nagyobbára huddu virágai (Barringtonia speciosa), mely a világ legszebb

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

termékeinek egyike. Mint Forster idejében, a ki felfedezte, ugy pompázik az most is gyönyörű virágzata bőségében, mely fejér mint a liliom, csakhogy nagyobb; mindegyik el levén látva száz meg száz hosszú himszállal, melyek hegyei fénylő karminpirban ragyognak; az egész félig liliom, félig mályva, mig gyümölcse óriási nagyságú s szárnyas csúcsú körtéhez hasonlit.

Útunkban fáradnunk kell tátongó mélységek szélein, s meredek ösvényeken fölfelé. Azonban ismét uj meglepetés! Fenséges, lépcsőzetszerű, egymásfelett tornyosodó vízesések zuhannak le zajongva, s üditőleg a meredek magaslatokról: locsolgatva vad pizangcserjéket, buja, gyakran fanagyságú harasztok és liliomokat. Egy ily pont közelében telepedünk le éjszakára. Bambuszszálak adják a sátor karózatát, a pizanglevelek a fedelet, s száraz levelek a fekhelyt. Ezután veszünk egy darab fát, gödröcskét vájunk hele, s ebben egy darabig dörzsölve a bibik könnyü, tompa hegyü fájából egy darabkát, ezt kevés perez alatt lángolni látjuk; s megvan a — tűz. Az izzó fára köveket rakunk, s hevitjük, azután sózott húst, érett s érettlen banánokat, vadoncz arongyököket levelekbe burkolva elrakosgatunk a forró kövek közé, ezt mind, földdel betakarva, óranegyed mulva a legizletesebben megsülve kapjuk ki. S igy ismét van rögtönzött természetes lakománk. A zöld sütemények pizángleveleken szolgáltatnak asztalkendők helyett, kókus dióhéjból isszuk a mellettünk elfolyó patak hűs vizét, s ujból fel vagyunk üditve.

Most pedig minden, mi környez, ismét visszahí a csendesb természetbe. Daczára a jelentékeny magasságnak, mégis diszlenek itt is e vadon természetben legtöbbjei azon növényeknek, melyek a völgyben termesztetnek és tenyésznek, ugymint banánfák, melyek gyümölcse itt rakásokban a földön rothad; vad yazmingyökök, sőt, mi több, ama czukornád, mely Caracasba (közép Amerika) átültetve, oly jótevőleg hatott a cukor-iparra, és sokkal többet jövedelmez annál, a mely ott azelőtt honos vala. Egy tekintet a felettünk zordon felmeredező, itt erdős, ott kopár hegyekre, egy tekintet a kedves, mosolygó völgyekre, egy tekintet a határtalan tengerre, melynek csupán távolabb pontjain merülnek föl itt ott egyes szigetecskék, megjutalmazza esti sétánkat.

A mily lélekemelő látvány a hegyeken az, ha az éj árnyékait sovár szemmel kisérhetjük, a mint azok lassanként a legvégső és legmagasabb hegytetőket homályba burkolják; ép ily érzelmek fognak el minket is itt ez időtájt. Eltelve annyi látott és élvezett tárgygyal fekhelyünket keressük.

Ha ily nap után hirtelen eltünhetnénk, ama perczben, mikor ép mind ez a kelő reggel rózsaszin fényében tündöklik képzeletünk előtt és ezután hajónkon ébrednénk föl: bizonyosan azt lognók hinni: valóságos paradicsomban valánk. Ily tündéries álmokra azonban csak Tahyti hangolhatja az embert.

De fájdalom! ez egyetlen édent is veszély fenyegeti. Ebben is szerepel már a csalás kigyója, (mint a bibliaiban) a polgárosodás Lucifere, s az európai felvilágosodás lángpallosú arkangyala! — Mióta ugyanis e szigeten a keresztény európaiak az ő egyházi és kardos kormányukat megalapitották: melylyel szemben Polynesia forró éghajlata az ő gyermekeit az iparos élet munkáira keptelenekké teszi: azóta e sziget nemzedékei is mintegy titokszerüleg vesznek ki s elenyésznek, fájdalmas panaszkodás, s nyögő fohászok közt anyaföldjük emlőiről.

Méltán kérdhetjük: hogy az uj miveltség, mely őket nemzetiségöktől megfosztotta, s az európai modorok beoltása által belőlök torzalakokat csinált; az-e, mely az ilyen népiségekre ilő, és szabható? Persze, ki van gyomlálva vagy korlátok közé szoritva némely rosz: de helyökbe ujak is hozattak ám be! „Ti nekünk az üdvösség s örök boldogságról meséltek, és mi itt inségesen veszünk. Nekünk nem kell egyéb üdv, mint e világon élni. Hol vannak azok, kiket beszédeitek által megmentettek? Pomare*) meghalt, mi is elhalunk átkozott bűneitek s romlottságitok által. Mikor lesz ennek vége?"

Igy beszél Tahyti népe, s viszhangra talál sok gondolkodó agyban és sok érező szivben.

*) A volt kiralyné.

A nemes és vad lovak.

(Mondák és történetekből.*)

(Vége.)

Angolország, a mai lóverseny hazája, e szokást Normandiától kölcsönzé. Ugyanazon ó normannok, kik sokáig csupán hajósok és tengeri rablók valának, vették meg a mai lótenyésztés alapját. Vilmos, ki a hastingsi csatában spanyol paripán lovagolt, s az ő nagyjai Armorica-ból vivék be a szép nemes fajt. Az első arab lovat I. Henrik alatt szálliták Angolországba. Föld nélküli János (Johannes sine terra,) Flandriában csak egyszerre száz erős ménlovat vásárolt, s a XII. század közepén már lóversenyek lőnek kihirdetve. Miután lombardi és spanyol méneket is vittek be. VIII. Henrik (a sok feleségű) kiadá a lótenyésztésről szóló ismeretes zsarnoki rendeletet. E szerint bizonyos magasságon alóli lovak elvétettek. Minden püspök és érsek tartozott hét lovat (mind tizennégy markost) tartani; minden száz font jövedelemmel biró pap, s minden polgár, kinek felesége franczia kalapot vagy bársony köpenyt viselt, legalább egy nyerges paripát. Erzsébet után minden angol uralkodó, beleszámitva a vas Cromwellt, s a töprengő Jakabot is, nagy lókedvelő vala. Cromwell — a protector — lóversenyt tartott. Jakab pedig egy arab anyalóért 4500 tallért adott, mi azon időkben roppant összeg vala.

A legrégibb lóversenyi jutalmak ezüst csöngetyük voltak, miket elébb a lovak fejére szoktak akasztani. Később ezüst tányérok jöttek; mig ma már a nyertes pompás serleget, vagy pénzösszeget kap, rendesen 500 guineát. (Ily díj — 5000 ft. — a pesti gyepen is van kettő a császári és Károlyi-dij.) A mai versenyző paripák mind ama arab lovaktól származnak, melyeket II. Károly alatt Sir Christoph Wywill és Sir Fenvick Arábiából szállitottak. A leghiresebb, s eddig még fölül nem múlt ló Eclipse vala, született april 1-én 1764-ben. Nevét e mén azon napfogyatkozástól kapta, mely születése napján látható vala. O' Kelly vette potom áron 75 guineáért, s urának — mint versenyfutó és mén — 625,000 font sterlinget jövedelmezett, a mi pénzünk szerint jóval több mint hat millió forintot. Eclipse sohasem ismeré, mi a sarkantyú, mi a lovagostor; s minden vele futó lovat legyőzött. A leghiresb versenyfutók egyike herczeg Queenburg volt, kihez lovásza igy szólt egy napon: „Ellenfelünk a nagy lóversenyen 600 guineát igért nekem, ha győzni hagyom." „Vedd el a pénzt, — viszonzá a herczeg, — s majd én tudni fogom, mit teszek." Midőn a lovak futásra készen álltak, oda ment az övéhez, hogy mintegy utójára megvizsgálja és bátoritsa. „E lovat — úgy mond — könnyedén kell megülni, kedvem van, hogy magam lovagoljam." S lovászkabátot öltve, futtatott és — győzött.

A múlt században York lóversenyei voltak divatban. Aug. 12-én 1714-ben az egész nemesség oda gyűlt, hogy azon serlegért versenyezzen, melyet a grófság tőzött ki. A futtatás közepén jött a hír, hogy Anna királynő meghalt. A mulató fényes társaság egyszerre politikai gyülekezetté változott. Kit válaszszanak. Egy Stuartot, vagy egy Welfet? Bedman Vilmos és Daves püspök ez utóbbit kivánták. Bevonúltak York városba, kikiálták I. Györgyöt, s minden nevesebb jakabitát elfogattak.

A kis Epsom, (Londontól délnyugatra három magyar mérföldnyire) hol most a legfényesb lóversenyeket tartják, nem dicsekhetik ily történeti emlékkel. Itt a lóversenyek mindig pünkösd előtti kedden kezdődnek, s a hét végéig tartanak. Azon a napon, midőn a Derby-dijért futnak, a sokaság oly nagy, hogy gyakran egész tenger, melynek habjait négyszázezer fej képezi.

A lóverseny divatja a kisebb városokra is elterjedt, s Pesten is minden évben van három nyári nap, melyeknek fő érdekét ily mulatságok képezik. Szakértők többnyire azon véleményben vannak, hogy a lótenyésztésre nézve hasznosb lenne, ha a figyelmet inkább az angol vadász-lovakra forditnák. Ez nagyon szép állat, mely előtt egy árok sem széles, egy sövény) sem magas, mely mint a dámvad behúzott lábakkal ugrik. — Irországból ered mint a szilaj tekintetű kis pony.

*) K. Löffler berlini, s Th. Heinze lipcsei lótani könyvei után.

Egy ily fajbeli anyaló sokszor megszabaditá Dick Turpin-t országúti hőstetteinek balkövetkezményeitől. A fekete Bess (lónév) oly sebesen és kitartólag vivé az útonállót, s pár óra alatt oly messze volt a rablás színhelyétől, hogy egész képtelennek tetszett az, mikép a rablást ő követhette volna el. Egy este Londonban elárulák, s három mezei lovas rátört a vendéglőben. Egy hátsó ajtón azonban kiszabadult, rászökött lovára, s elvágtatott. Mivel a fekete Bess az előtti estén hosszú útat tőn, a mezei lovasok remélték, hogy jó lovaikon ezúttal be fogják érni. Turpin-nak azonban kedve tölt benne, a lovasokat magához közel ereszteni, s aztán mint a szél elrohanni tőlök. A hampsi nagy sikon az üldözés élénkebb lőn, s a tér folyást kisebb az üldözött s üldözők között. A sík szélén egy vámház állt, melynek őrei az üldözők kiáltására leereszték a zárrudat. Turpin átszökött rajta. A legközelebbi állomáson ellenei új lovat váltottak, mi alatt ő csendesen haladt, s az úton egy fuvarosnak mondá „ha látod barátimat, add tudtul nekik üzenetem, hogy Yorkba lovagolok". — Igazat szólt s a mezei lovasok tovább üldözék, mig nem este lőn, s alig lehetett kivenni a lovat és lovagot. „Isten bocsássa meg, — szólt az egyik fogdmeg, — de én azt hiszem, hogy pipára gyújt. Látom a szikrákat a mint csahol. Gúnyol bennünket, de majd elfogjuk! Kétszer állt meg Turpin kocsma előtt; sört, pálinkát ivott, s lovát is megitatá. Aztán tovább ment tüskén-bokron egészen Yorkig, melynek kapuja előtt kedves lova — páráját vesztve — rogyott öszsze. Tizenegy óra alatt húsz magyar mérföldet futott be, egészen Yorkig. Turpin más lovat vett, de oly fekete Bess nem sok volt a világon. Két év mulva elfogták, rablás miatt elitélték, s Yorkban felakasztották.

A nemes angol ló után szóljunk a déloroszországi puszták félig vad lovairól. Egy tabune (ménes) ott ezer darabból áll; benne tizenöt-husz ménló, négy ötszáz anyaló, a többi csikó. A szép időszakban éjjel nappal a szabad ég alatt legelésznek. Télben keritett helyekbe jutnak, hol sokat kell türniök, mivel a hanyag és könnyelmü orosz kevés takarmányt csinál. Minden ménesben van egy különösen bátor és erős mén, mely uralkodik. De ha elsőségével visszaél, a többi mén összeszövetkezve a földre tiporja, megrugdossa, s arra kényszeriti, hogy oldalt legeljen.

A tél után leggonoszabb ellenségök a — farkas. Ez a magas fűben lassan csúszik a méneshez, órák hosszáig vár, mig valamelyik anyaló csikóival el nem távolodik. Ilyenkor kilép, farkát csováljа, hogy kutyának tartsák. Ha az anyaló hisz e nyájaskodásnak: oda van. A farkas nyakába ugrik, fogával megnyitja vérerét, kiszívja vérét, s egy-egy csikóval áll odább. De ha nem hisz a ló és lármát csap, pásztorok jőnek elő, s akkor a farkas vesz el. A puszták körül mindenütt vermek vannak rézsútos falakkal, melyben a szaladó farkas rendesen fejét zúzza össze. A csikósnak nincs más dolga vele, minthogy utána néz, s egyet káromkodik.

Néha éjenkint egész csapat farkas támadja meg e félig vad lovakat. Ilyenkor a lovak együvé futnak, s dühhel rontanak elleneikre. Értelmességük kitünik abból, hogy jól felosztják magukat. A lebegő serényü mének néha egy lábrugással elvesztik ellenségüket, s fogaik közé ragadva, az angol-lovak közé viszik, melyek lábaikkal tiporják. De ha a mén elhibázza a rugást: veszve van. Nyolcz, tiz éhes farkas rohan rá, s — megölik. A győzelem különben mindig a lovaké, noha sok súlyosan megsebesül közülök.

Egész vad lovak ma már csak Közép Ázsia pusztáin, a Plata-folyam melletti mérhetlen sikokon s a sziklahegyek közt találhatók. Ez utóbbiak azon állatok ivadékai, melyeket a spanyolok vittek be. Cortez különösen nagy gondot fordita a lótenyésztésre, s roppant birtokain nagy méneseket állitott. Ha az akkori irók nem túloznak; Amerikában, meghóditása után száz évvel ép annyi ló volt, mint Európában. Ezen állatok nagy csapatokban legelészvén a fű nötte pusztákon: sokan közülök elszabadultak, s később igen megszaporodának. A legtöbb vad lóval Pampas-ban az ezüst folyamnál találkozhatunk. Néha tizezer darabból álló csapat is látható, több családokra osztva, melyeknek mindegyikében egy mén van és több anyaló. A gyön-

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Fehéregyházi kastély.

gébb méneket az erősbek elütik. Minél több anyaló környez egy mént, annál büszkébb, mint egy keleti úr háremére. Utazók, kik ily nyájakkal találkoztak, gondoskodtak róla, hogy lovaikat el ne csábitsák vad-testvéreik. A sziklahegyektől keletre a végtelen fűnőtte síkokon a vadlovak mindig gyérülnek, s nagy nyájak csupán az északi szélesség 42 és 45-dik fokai közt találhatók. Részint az előre nyomuló észak-amerikaiak, részint az indiánok pusztitják. Az osagok lovakra vadászatot is rendeznek, melyek észak felé Red River-ig terjednek.

Nagyon csalódnék, ki a vad lovat szépnek s nemes alakúnak tartaná. Noha spanyol fajtól erednek, még a la platai lovak sem hasonlíthatók össze a mi legközönségesb európai paripáinkkal. Durva és borzas vörösbarna szőrrel födve, kicsinyek, nagy fejűek, vastag nyakkal és alacsony térdhajlással. E példányok után itélve a Gobi puszta vadlovai sem lehetnek szebbek, melyektől a mi nemes lovaink származtak. A nemes vérű paripa inkább az emberek vivmánya, mint a természet alkotása, s ezért a Korán ama regéje ellen, mely a lovat a teremtő kezéből készen támadtnak állitja, bátran tiltakozhatunk.

Az olasznép és Milano.

(Milano, jun. 22.)

Sokáig vártam a lelkesültségre, ne hogy egészen hátra maradjak az elragadtatásban — a többek közt legujabban Reményi mögött, ki annyi szépet ir, a szép művészetek valóban bámulásra méltó kifejlettségéről e szép ég alatt.

E lelkesültség, különösen müvész részéről, teljesen igazolt. Osztani fogja azt mindenki, ki — ha bár csak laikus itélő képességgel is — összehasonlitja a müzsák és gráciák e kedvencz hazáját Európa bármely más országával.

Máshol a művészet vendég (a legtöbben nem is igen szivesen látott;) itt itthon van. Máshol ékesség, fényüzés, ritkaság; itt szükség és mindenütt jelen való. Valóban szobrokat faragni, képeket festeni, palotákat, templomokat épiteni, s zenét költeni: az olasznál senki sem tud jobban. Ezek az ő elemei, eredeti hajlamai, képességei, hiusága és becsvágya. E téren a bámulás és hódolat méltán megilleti; és e tárgyban senki sem irhat és beszélhet felőle tulvitt elragadtatással.

Én ugyan még csak Milanót és Genuát láttam: de e két városban is eleget láttam arra, hogy szivemben lelkesültség lobogjon.

A milanói dom, (melynek rajzát és leirását, az „Ország Tükré"-nek legközelebb beküldöm,) az emberi képességnek, kitartásnak és vakmerőségnek, e csodamüve, s Genua büszke márvány palotái, melyeknek nagyrésze magában egy-egy épitészeti, szobrászati és festészeti kiállitás, már magokban is teljesen igazolják elragadtatásomat.

De ha méltán elragad és hódolatra késztett az olasz népben a m ű v é s z, sajnálva vallom be, hogy egy szikrát sem lelkesit, sőt egészen hidegen hagy benne az e m b e r.

Nem mintha az olasz nem birna kitünő nemzeti és egyéni tulajdonokkal. Ezt tagadni igazságtalanság volna; hanem mert e kitünő tulajdonokat oly vastag burjánzat árnyékolja be, hogy miatta rejtve maradnak, s csak hosszas kutatás után vehetők észre a szebb vonások.

Kitünő tulajdona az olasznak: a szép iránti élénk fogékonyság, a nemzeti nagyság áhitata, áldozat készség, s azon mindent „még a legbecsesbet: az életet is oly könnyedén veszélyeztető vállalkozási készség, mely a nemzeti függetlenség és szabadság után való küzdelmeit oly nagyon jellemzi.

Árnyékai e kitünő tulajdonoknak mindenek előtt: bizonyos, hogy ugy mondjam, szinpadiasság a látvány — fitogtatásban való gyönyörködés, mi érzéseinek és lelkesedésének valódisága iránt kétséget és rossz izlést árul el.

A példa jobban kifejezi gondolatomat.

Templomai, palotái bámulatra gerjesztenek; de magán házai piszkosak az undokságig, s azon hatást teszik az emberre, mint a czifra és drága öltöny alól kikandikáló kétes szinü fehér ruha.

Áldozatkészsége meglep, midőn azt bizonyos feltünőséggel és zajjal gyakorolhatja, de a csöndes mindennapi vendégszeretet s a közügyek iránti folytonos és igény nélküli odaadást hasztalan keresed a narancsok szép hazájában. Ha a percznyi lelkesedések lázában meghozta áldozatát vérben vagyonban: szépen visszavonul, s számitni kezdi, hogy miképen lehetne a fölöslegesen tett kiadásokat helyre pótolni. A lelkesülés lázában mindent ad; — hideg józan megfontolás után semmit. Erzéseinek mámorában vakmerő, s itélet nélkül bátor; de ha mámorát kialussza, vagy vére lecsilapszik, a veszélynek árnyától is vissza retten; s a mily itélet nélkül merésznek mutatta magát az önkivületek perczeiben, ép oly itélet nélkül aggódó, sőt félénk, ha egyszer a józan megfontolás utjára tért. Nagy dolgokat kezdeményezni képes és kész; kivinni, bevégezni erélytelen és képtelen.

Ily tulajdonokkal csupán percznyi látványt lehet nyujtani a világnak; tartósat, igazat, valódit csak a bátorság, erély és áldozatkészség szivossága és folytonossága képes teremteni.

Ha Olaszország régibb és ujabb történetét lapozzuk, e szigoru itéletet (fájdalom!) igazolva találjuk.

Van azonban egy, miben folyvást következetes és erélyes. Tudja gyülölni ellenségeit; e sötét tulajdon pedig elnyomott népeknél a hazaszeretet arany érmének hátsó oldala. E sivár érzés képezi lelkesedésének forrását; ez aczélozza erélyét; s ha a szeretet szava sikertelenül könyörög, a gyülölet hangjai mindig szikrát fognak sötét vérében. Szóval, ha a hazaszeretet lanyhasága folytán el is szenderül szivében a tett ösztön és áldozatképesség, a gyülölet daemonai mindig képesek fölvillanyozni tetszhalott érzéseit. Sivár sötét erény, de van körülmény mely közt erény.

Mint magán ember, az olasz még kevésbbé szeretetreméltó. Sok önzés, zárkozottság, gyanakodás és fillérkedés van benne, mint majd minden népben, mely hosszas elnyomatás alatt nyögött, s melynél kalmár-ösztönök uralkodnak. — Hogy e tulajdonok, s általában egész jelleme az olasznak ta-

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

lán mindenek közt legsértőbb és visszataszitóbb ránk magyarokra nézve, megmagyarázza azon nagy eltérés, (szeretem hinni: ellentét,) mely jellemeink közt létezik. — Hogy kivétel, még pedig számos kivétel van ez általános vonások alól, ki tagadná! A legujabb idő nagyszerü példányokat mutatott be a világnak; — de épen mert kivételes példányok, igazolják a föntebbi kevéssé fényes rajzot.

De ha sötét is a mult és a jelen, a jövendő — meglehet — övék; s a nemzeti függetlenség büszke napja uj életerőt adhat az elcsenevészült nemzedékeknek.

Mi lenne más népből, ha huszonkét millióbúl állna s tengerek ölelnék áldásos karjaikkal drága hazai földét!

Ez önkénytelen sohajtás eszembe juttatja, hogy tulajdonképen Milanoról kellett volna beszélnem, s e helyett meddő, s meglehet nagyon is sötét szemüvegen vizsgált általánosságokba keveredtem. De vigasztal, hogy tulajdonképen igen keveset is mondhattam volna.

Milanónak csak egy valódi nevezetessége van, s ez a dom. E nagyszerü, képzelődést meghaladó mű, ismertetését pedig már előre más alkalomra tartottam fen.

Most csak annyit irhatok, hogy Milano nagy s elég kellemes város. Sok rút temploma és sok szép sétatere van, s ha rosz konyháját megszokja az ember, az éhség ugyan nem, de az unalom azért megölheti, mert itt most mind politikai, mind társas életi tekintetben teljesen egyhangu szélcsönd uralkodik.

A corsok sűrű látogatása gyalog és kocsin, sejteti csupán a követelt élénk társas életet. A fogatok száma roppant nagy, s bár nem mondhatók fényeseknek, ugy látszik mégis kiváló fényüzését képezik a milanoiaknak.

A másodrendü szinházak nyitva vannak; de bár a nagy hőség daczára eléggé látogatják a középszerüségen is jóval alul állanak. Na hiszen aztán csak itt lehet hallani tenoristákat és primadonnákat. Az ember alig képes elhinni hogy Milanóban van.

A „Scaláról" csodadolgokat beszélnek; de ez majd csak oktoberben nyilik meg. Addig még sokat kell unatkoznunk, mert nyáron át Milano egyhangulag unalmas város, s a mint állitják, ez évben még a szokottnál is unalmasabb.

De ne essünk kétségbe, ki tudja mit hoz a jövő. Anyi sok rejtélyes arczczal találkozik itt az ember lépten nyomon, hogy igazán nem is képes elhinni, hogy ezek semmik mások ne legyenek, mint jámbor és okos kereskedők, ügyvédek, a corsokon pompázó marchezék s a légvonaltól iszonyodó opera énekesek, kiknek száma itt egész legio.

Jövő levelem Genuáról szóland, és azt hiszem, nem lesz oly unalmas, mert Genuáról, mint a világ egyik legszebb városáról, még az oly lankadt toll is, minővel e levelet irtam, képes érdekes rajzokat adni.

BALÁZS SÁNDOR.

Képmagyarázatok.

— „Fehér-egyházi kastély és park Erdélyben." E gyönyörü kastély már régi idő óta fenn áll. II. Rákóczy alatt is ide menekült a nemesség egy része, mig nem innen a közeli Segesvár alá vonultak. Ujabban is volt e hely közelében egy csata, melyben Petőfi is elveszett. E kastély mellé egy szép gothtemplom van épitve. A kastély falakon még ott láthatók az ősi czimerek s a nagy termekben is megőrizvék az ősi képek, fegyverek. E kastély birtokosa a legrégibb idők óta a gróf Haller-család.

— „A kit a munkások várnak". E sikerült genre-képünket az e nemben kitünő Lotz K. festménye után Marastoni rajzolá. — Szép fiatal falusi nő étket visz szénagyüjtéssel foglalkozó urának. Nemcsak a kül alak érdekes, de arczán is megvan ama öröm kifejezése, melyet érez a fölött, hogy dologban kifáradt férjét saját kezével készitett izletes étellel, s frisen meritett vizzel üditheti föl.

— „Az oroszvári kastély." Ez a legszebb magyarországi kastélyok egyike, melyet gróf Zichi-Ferraris Manó épittetett, angol mintára. Pozsonytól nem messze fekszik. Mint képünkön látható, gyönyörü stylben van tartva, s egész berendezése egy pairi birtokhoz teszi hasonlóvá. Épittető ura megvált ugyan tőle, de mint tudjuk, a grófi család kezén maradt.

SZÉPIRODALMI CSARNOK.

A század.

(Hugo Victor után.)

E század nagy és erős. Nemes vágy vonja őt,
Apostol-eszme jár legyőzhetetlenül;
A munka — zaj nemes ember-hanggal tele,
Az alkotás örök zajától lelkesül.

Az ember városok s csendes magány ölén,
Mit tőlünk szitt előbb, a tejhez hű maradt;
És a hullám gyanánt mozgó tömeg közül
Uj népeket teremt a vető gondolat.

A vérpad porba hullt. Tisztul a Grève tér;
A zendülésre jobb napok közelgenek!
Népnek haragja, vulkánnak lávája van;
Előbb pusztit, utóbb termékenyitenek.

Hatalmas dalnokok, égtől ihlett fejek,
Lelkükből, mely tüzes, szórják a fényt reánk;
S a művészet kies völgyekkel bir megint,
Hol a költészetet forrásból iszsza szánk.

Kő köre, lapra lap, a múlt idők nyomán,
Szegény hazánkba — mit sok vész megrengetett
Ismét felépül im két régi oszlopunk:
Az agg tisztelete, s a gyermekszeretet.

A szent kötelesség, a jognak gyermeke,
Hazánkban — mint vendég — első foglal helyet;
S a pitvarban ülő bús koldusok szemén
Nincs többé annyi láng, nincs annyi gyülölet!

Igazság a sovár népnek kaput nyitott.
Minden szó lelt betűt; s a világkrónikát
Olvasván, szüntelen lelünk uj valamit:
Váratlan értelmet, egy eszmét, egy csodát.

Költők! az ércz, s a lángokádó gőzerő
Megsemmisiti ez órában, mely halad, —
A régi tengelyt, mely a földre csünge le.
És súlyával veré az országútakat.

A holt agyag ime az ember rabja lőn.
Az ész gondol, teremt! s lehelletére im:
Az elvetett mag a természetben remeg,
Mint egy erdő remeg sebes szél szárnyain.

Igen! minden halad . . . nagy század ébredett:
Minden percz hátra hagy egy egy örök nyomot.
S az ember, nézve a világos partokat,
Ugy látja végzetét, mint szétterjedt folyót.

De miud e haladás közt, melyre büszke vagy,
De mind e fényben, egy fáj csak egy nekem:
Hogy napról napra mind halkabban szól neved —
Mely nincs e zaj között, — oh édes Istenem!

HIADOR.

Tiz nap története.

— Aug. 6. —

E hó első napján — délelőtt — az egyetemi templom környékét nagy néptömeg lepte el. Ember ember hátán állt, örömest süttetve magát a kiméletlen nyári nappal, s az ablakok is teli voltak kiváncsi szépekkel. — A tolongás egyre nőtt, s minden szem a távolba nézett, ép úgy, mint mikor valami kivégezési vagy fényes temési ingyen látvány kinálkozik, a minek dologtalan emberek és kiváncsi asszonyok rendesen mód nélkül örvendenek.

Mit vártak, mit néztek most? Egy menyegzőt, melynek pompájáról hetek óta minden ajk és minden lap beszélt. Ez volt a rendkivüli esemény, (a bon ton nyelvén: „evenement,") melyre boldog boldogtalan egyiránt tolongott.

A leggazdagabb magyar főúri család egyik fiatal sarja: gróf Károlyi Viktor vezeté oltárhoz szép menyasszonyát: Orczy Irma bárónőt.

Sajnálom, hogy a pompát, a drága kocsikat, a főurak diszmenetét. — élükön buzogányos vezérrel, — a menyasszony arany himzetű fehér selyem öltönyét, a vőlegény drága gombos kék atilláját, a fiatalok és öregek diszkardjait, a hölgyek csipkéit, gyöngyeit, gyémántjait és ragyogó szemeiket nem irhatom le, mint szemtanú. Mentségemül legyen elég anyit mondani, hogy átalában nem vagyok barátja a külső szertartásoknak; ez alkalommal pedig épen el valék foglalva egy halmaz hirlap átolvasásával, melyeknek mindenikében oly megindítólag van lefestve az alföldi inség, hogy a sorok közül szinte halljuk a jajszót, mely a gazdagok és boldogaktól kenyeret és munkát kér.

Pedig valószinűleg sokat vesztettem. Nem minden nap láthatnék ily büszkeségtől sugárzó arczokat, melyek ragyognak a tudattól, hogy magas tisztjüket mily diszesen végezik. Nem mindennap láthatnék enyi kiváncsi szép nőt, kik ruháikat örömest tönkre zúzatják, finom vállaikat kiteszik pornak és napfénynek, s lábujjhegyre állnak, (á la Couqui k. a.) csakhogy minél többet bámulhassanak és irigyelhessenek a ragyogó menyasszony aranyhimzetes öltönyéből. S nem mindennap hallhatnék oly harsogó éljent, minő a nép ajkáról a fiatal boldog párt üdvözli.

Bizonyára megérdemlik. Ők nem mindennapi dolgot követtek el: összeházasodtak.

Ily népgomolyban, mely bámul és irigyel, éljenez, gáncsol, és vászon kabátban hajlong a bársony előtt, mindig sok érdekest lehet hallani.

Egyik nincs megelégedve a pompával. Ő azért jött, hogy egy „ezeregyéjszakai képet" lásson. Várta, hogy szemei egészen elkáprázzanak a fénytől, s a mozgó lábra állitott családi kincstáraktól; várta, hogy ősi módra aranyakat szórjanak; sőt tán azt is várta, hogy sylphidek lejtsenek a nászmenet előtt, grácziák röpködjenek a levegőben, virágfüzereket tartó amourettek környezzék a boldog párt, szóval egész mythologiai raj támadjon föl a nászünnep kedvéért.

A másik azért jött, hogy epéskedjék, s nem csodálja, ha a főúri nép lenézi e „csőcseléket," mely a diszruhákat megbámúlja, s az aranyos fogatokat megéljenzi.

A harmadik, ki az életben és szinpadon egyiránt csak a külső kiállitást keresi: el van ragadtatva a nászmenet pompájától, az aranyos öltözékektől, a menyasszony bájaitól, s még amaz ódon buzogánytól is, mely hajdan vitézek kezében villoghatott, mig ma már puszta díszjel, s nem igen foglal helyet a kor czimerében, melynek körirata ez: „in labore nobilitas," (a munkában van a nemesség.)

Mindegy. Azért harsog az „éljen". Éltetik a jövőt, a reményt, a boldogságot és a gazdagok fényét.

Alig akad, kinek eszébe jutna, a mit Thackeray „Henri Esmond"-ja mond, s a mire pedig ily fényüzési alkalmakkor mindig jó megemlékezni: „sokkal több változást láttam az életben, semhogy mindjárt levegyem kalapom és éljent kiáltsak, midőn aranyozott kocsi robog el mellettem; s csekély tehetségemtől kitelhetőleg mindig azon vagyok, hogy gyalog járó társaim ne bámuljanak igen az olyannak, s ne ujjongjanak igen hangosan".

De ha nem valék is az éljenzők között, s nem tóditom a viszhangot, melyet a bámész nép zajgása a hirlapokban költött: van anyi részvétem, hogy boldogságot kívánjak két ifju szívnek, melyeket szerelem fűzött össze; s van anyi reményem, hogy én is várjak tőlük valamit, miután kell, hogy megérdemeljék a nép előlegezett éljeneit.

A gazdagoknak különben is elég könnyü teljesitni kötelességeiket; s a boldogoknak mindig első kötelességük nem feledni: hogy boldogtalanok is élnek velök egy nap alatt.

E nap Hymené volt. — Ugyanazon órákban, midőn az emberek a Csekonics-palota és egyetemi templom közt egymás hátán tolongtak, a reformáltak egyházában is volt egy érdemes esküvő.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Csak kevesen nézték; hisz kit érdekelt volna e fénytelen ünnepély, hol nem ragyogott egyéb, csak a boldogság egy fiatal pár arczán?

A vőlegény Nagy István volt, kinek irodalmunk Göthe „Faustjának" első fordítását köszöni, s a menyasszony Huber Ida k. a. a kedves énekesnő, ki gyakran szép dalokkal bájolja el a közönséget.

Nálunk vidor ünnepek, máshol gyász.

A párisi nagy opera mult hó 27-kén egyik legkedvesebb alakját veszté el, a szegény Livry Emmát, kinek élete rövid és fényes volt, mint egy álom, haldoklása pedig hosszan tartó és sötét, mint egy gyászvégezet.

Ő pillangó volt, mely a szó teljes értelmében — megégett.

Mult év septemberében ép Párisban időztem, midőn hosszas távollét után először lépett föl, egy számára irt uj tánczjátékban, melynek czime „Le Papillon" (a pillangó.) Mily örömmel sietett mindenki ujra látni e kecses teremtést, ki a légben látszott lebegni, oly mosolylyal, mintha arczán nem a gázfény, hanem napsugarak ragyogtak volna. Neki a közönség tapsolt, nem a claque. Mindenki fejének mozgásaival kisérte könnyüd lebegését, e mindig változó és mindig szép szoborképeket, melyekre azt kellett mondanunk: mily kár hogy a levegőbe irvák, — eltünnek és nem maradnak meg.

Egész arcza kifejezé a boldogságot, melyet érezni látszott a fölött, hogy jól tánczol, hogy tapsolják, hogy szeretik. Ki ne szerette volna, midőn oly bájos nő volt a szinpadon, s oly jó gyermek a magánéletben? Ismerősei mondák: hogy ő a gráciáknak nemcsak kecsét és mosolyát, hanem tisztaságát is birja.

De csakhamar jött egy est (nov. 15-dike.) midőn rögtön elszomoritá a közönséget.

A szép „pillangó" fátyolruhái meggyúladtak a gázlámpáknál, s a szegény teremtés szerencsétlenül összeégett. Mily riadás, mily gyász volt ez! Mintha e baleset minden párisinak tulajdon édes

A kit a munkások várnak.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

testvérét érte volna. Menyit irtak róla a lapok, s mint igyekeztek megnyugtatni a közönséget és magukat. Majd mindennap közöltek róla tudósitást, s mindig megemlitték, hogy „a szegény gyermek" mily hősies lélekkel tűri szenvedéseit, melyek nyolcz hóig tartottak.

„Ki ne hitte volna, — olvassuk egyik gyászjelentésben, — hogy e hosszas küzdelem után, végre is a tudományé, az ifjuságé, s e bátor gyermek ere jéé leend a győzelem".

Egyszer fölüdülésének hire egész Párisban örömet okozott. Még az irók egyesülete is,*) szép üdvözlő iratot küldött neki, kiemelve, hogy magán életében mily diszt szerez azon testületnek, melynek egyik legkitünőbb tagja.

De e fölüdülés csak látszólagos volt. A sok szenvedés egészen tönkre tevé, s utójára is egy nyaralóba kellett vinni, Páris mellé, Neuilly-be. A szeretet és tudomány őrködtek folyvást kórágya mellett, s mindenki remélt, mindenki örült, ha a beteg lányka nem panaszkodék, sőt mosolygott. De egy nap (jul. 27.) mind e reményt, mind ez örömet gyászra változtatá. Meghalt. A halál — mint irják, — kimélve bánt legalább vele. Utójára anyi ereje sem maradt, hogy szenvedéseit érezze.

Egész Páris, (mely a müvészetet anyira szereti,) elszomorodott e gyászhirre. Nem rövid és szép életének nagy sikereit, hanem balsorsának sötét képeit látta mindenki. „Benne — irja egy lap, — a müvésznőt feledteté a fiatal lány, kit a Fájdalom csaknem szentté emelt. Feledjük diadalait, hogy ne gondoljunk másra, mint martirságára."

Oly fiatal volt, hogy életrajza nagyon kis helyet fog elfoglalni a müvészek történetében. Mintha csak két napja lett volna: egyik a napfényes, midőn feltünt, elbájolt, és mindenkit meghóditott; másik a sötét borúlatos, melyen szerencsétlen lőn, meghalt és mindenkit mélyen megszomorita.

Oly gyorsan jött a szinvilágba, mint egy tünemény, mesternője a feledhetlen Taglioni kis asszony ajánló levelével, s a báj és fiatalság kiséretében.

Csak megjelent, és mindenki az övé volt.

Egy nap Jules Janin, kinek tárczairói tollát az idő nem birja elhomályositani, estélyt adván, a fiatal tánczosnőt Taglioni szobrához vezeté, s igy szólt hozzá:

— Némely csillagász állitja, hogy a nap mellet van egy kis csillag, mely egykor a kiégő nap helyét foglalja el.

A jóslat hamarabb teljesült, mint hitték. A nagy opera balletvilágában gyorsan emelkedett a legfelsőbb polczra, s ott ragyogott egész a baleset napjáig.

Elvesztése a nagy operára nézve nehezen pótolható veszteség, s a párisi világ csak sokára fogja elfeledni e fiatal lánykát, ki minden szivet elbájolt müvészete, s mélyen meginditott szerencsétlensége által.

A német szinvilágnak szintén fájdalmas vesztesége van.

Már hetek előtt jelentettük, hogy Pellet Ida meghalt. — Meghalt hirtelen, váratlan, csaknem diadalai közepette. Vendégszerepelni ment Lipcsébe, hol egy nap a sétányon szegény asszonynyal találkozék, ki tőle alamizsnát kért. Jószivűleg ment hozzá, s megtudá, hogy a szegény anyának három gyermeke fekszik oda haza nehéz himlőben. Segélyt nyújtott neki, és vigasztalá. De mig beszélt vele, egyszersmind magába szivá a kór mérgét; csakhamar nehéz beteg lett, s jul. 10-én meghalt.

A berlini szinház nem egyhamar fog ily tehetséghez jutni, ki úgy szólván már az ifjuság bimbójában képes volt elragadni a tragédiák barátait. Vele bájos, feledhetlen alakok szálltak sirba, s emlékét Gretchen (a „Faust"-ból) az Orleansi szűz, Julia és Mária Stuart vonzó képei környezik.

Mult őszszel nekem is volt alkalmam látni a berlini szinpadon egyszer, Julia szerepében, s kifejező arczát, mély bensőségű hangját, ifjuságtól mosolygó szép fürtös fejét, és szivre ható előadását nem egyhamar fogom feledni.

Ne vegye hát rossz néven az olvasó, ha a fővárosi napok történetében e két idegen ifju müvésznő korai gyászsorsának is helyet engedék, miután mindketten legkedvesebb szinházi emlékeim közé tartoznak.

Mai világban oly kevés valódi költői széppel találkozhatunk az életben és szinpadon, hogy az embernek jól esik némi hálát és kegyeletet tanusitani azok iránt, kik egyszer-egyszer nemes gyönyöröket nyujtottak.

S most e két sirtól, mely még nedves a jó barátok könyeitől, fordúljunk a főváros tarka látványaihoz.

Ez év — ugy látszik — elég bőven nyújtja az idegfeszitő, borzadalmas és csodálatos mutatványokat. Itt volt az oroszlánverő Batty, megjelentek a szinpadi „kisértetek," a szánalomra méltó „törpék," kiken a városi szinház közönsége oly jóizün mulat, s most már Kreuzberg is fölüté sátorfáját a régi füvészkertben.

Ez is állatszeliditő, még pedig — mint saját maga divatos szerénységgel hirdeti — „fölülmúlhatlan". — „Áfrikai lakomára" hivja a közönséget, mely azonban korántsem jó izü struccz-tojásokból s pálmagyümölcsökbül áll, hanem azon izgató látványból, midőn tizenhat ragadozó állat — oroszlánok, medvék és hienák — közé ront. Van egy kis „csoda-elefánt"-ja is, melylyel rendkivüli idomitásait mutatja be. Szinköre, s kiállitásai szegényesek ugyan a Renz-cirkusói mellett, de azért nem félhet, hogy nem lessz közönsége. Az ember mindenüvé elmegy, hol kibámulhatja magát, s inkább nézi az akkrobata harczát vadállatokkal, mint a szellem, vagy lángelme művészi diadalait. Ezért kell ma már nagyobbra épitni a hyppodromokat, mint a szinházakat.

A nemzeti szinpadon közelebb Mercadante „Eskü" jét láttuk, mely teli van olvadékony hévteli dallamokkal: de egyszersmind osztja az olasz dalművek hibáit is.

Alig képzelhetünk szerencsétlenebb összeházasitást, mint rendesen az olasz operák zenéje és szövege. Nagyobbára különböző eltérő természetűek, melyek közt kevés az összhang. Egyik jobbra, másik balra tér, s csak igen ritkán simulnak össze. A mi összetartja őket: az a szerzők zsarnok akarata, kik nem törődnek vele, hogy a szó, ének és zene közt mily testvéri egyességnek kellene uralkodni.

E baj az „Eskü"-ben is meg van, noha Mercadante szép dallamai sok hatásos jelenetben feledtetik.

A népszinházban a „szellemek" uralkodnak. De úgy látszik a közönség megijedt e kisérteties árnyalakoktól, mert egy-két előadást kivéve, nem nézik nagyon sokan. Elismerik, hogy különös látvány; azt is, hogy valódi tudományos buvárlatok vivmánya; sőt azt is, hogy az igazgató igen buzgó férfi, ki e mutatványok szinrehozatalában minden birodalmi szinházat megelőzött: mind a mellett sokkal jobb szerették egykor „Dunanan" bohó, vidor dallamait.

Magunk is azt hisszük, hogy a kis dalmúi bohózatok jobban hathatnak az ily különös kisérteti látványoknál, melyek csak egyszer lepnek meg, s aztán érdekük csakhamar oda van.

Mit! — kiált föl valamelyik zenetudós barátunk, — Wagner Rikhárd után Offenbach!

Miért ne?

Az emberi kedély úgy van alkotva, hogy különféle benyomásoknak enged.

Az imént bámulattal néztem egy sast, mely égfelé tört, s hatalmas szárnyaival az örök-égő csillagok közt látszott lebegni; most pedig gyönyörködöm egy kis tarka pillangóban, mely lent a rövid életű virágokkal játszik.

VADNAI KÁROLY.

Olaszországi levelek.

(A „Zenészeti lapok" szerkesztőjéhez.)

IV.

Nincs ember e világon ki azt mondhatná: „Én ezt teremtém." Halandó ezt nem mondhatja, mert az egyik szükségképen a másiktól veszi át akár a tudomány, akár a szépmüvészetek mezején az eszméket. A fölvett, elsajátitott eszméket aztán saját tapasztalásai, eredetisége, tudománya, készültsége, adománya, vagy mi mindennél több, geniusa szerint felhasználja, saját müvészetéhez idomitja s saját egyéniségével azonositja; (s ez legfőbb, legszükségesebb kelléke egy ujonnan ébredező müvésznek) bemutatja tehetségét a világnak, de ő azért még sem teremtett. . . . . A hosszú lánczolatot egy szemmel szaporitá, egy gyürüt hozzá forrasztott azon véghetetlen lánczhoz, mely bennünket — mint egy óriási virágkoszorú — egy szép, nagy, isteni eszme körül csoportosit.

Mit akarok ez által mondani? talán mit eddig még senki el nem mondott? Oh nem! számtalanszor elmondták már előttem, s jól tudom mindig jobban, de azért mondom el, mert ez okoskodást elkerülhetlennek tartom annak megértésére, a mi azután következik.

Nem átallám kimondani a nagy szót, hogy ember, legyen bár mily óriás szellemmel megáldva az istenségtől, anélkül, hogy magát az istenség eszméjét meg ne sértené, nem mondhatja el magáról: „én ezt teremtém."

És ezt be lehet — még pedig a legszebb, leghatalmasabb példákkal — a müvészet bár mely ágában bizonyitani.

Ha valaki a florenczi múzeumba lép s fáradságot vesz ott magának korszakok szerint vizsgálni és birálni azon mestermüi képeket, melyek az ugynevezett degli Uffizi-féle galleriában vannak elhelyezve, ez állitásomat könnyen bebizonyithatónak fogja találni. — Ott minden a legpontosabban, időszak szerint, a leglelkiismeretesebben van elhelyezve, rendezve és közszemlére kitéve, a müvészet sötétben tapogatódzó, azaz legkezdetlegesebb korszakától kezdve fel egészen a legnagyobbszerü mestermüvekig, melyek itt a Tribunába összegyüjtve, szivet agyat megrázó pompával diszlenek. A festészet egész történetét áttanulmányozhatjuk.

Eredetétől kezdve egészen fel az ujkori fényes festészeti korszakig. Ezen uj korszak alatt, X-ik Leó pápa idejét értem, mikor is a legnagyobb lángelmék nemesen vetélkedtek egymással, s ha talán ezen nagy szellemek akkor nem is értették egymást, mint az e gyarló világon megszokott történni, azért ők még is választottjai az istenségnek, és müvészeti tevékenységök, legnemesebb vetélkedéseik által csak közelebb vittek bennünket a teremtés kútforrásához, hogy annak öröme teljék saját alkotásában.

De tovább fűzöm a felállitott eszmét, bebizonyitandó, miszerint egyik müvész a másiktól tulajdonitja el az eszméket s csak akkor kezdi az egyénités jogait érvényre emelni, midőn mások szép tulajdonságait, kik előtte jártak elsajátitá, áttanulmányozá, ugyszólván önmagában megérlelé; akkor, és csak akkor alkothat szépet, nagyot, eredetit és maradandót.

Caudiote Andrea Rico (egyike a legrégibb festőknek) kitől tanult? nem tudjuk, mert a történelem elfeledé utmutatójának a nevét.

És Giotto, az első, ki a lánczot a festészeti müvészet kezéről levette, bizonyosan szemlélt, vizsgált egy másikat, ki ugyan azt a czélt akará elérni, mit Giotto először mutatott be a világnak, de azt el rem érheté. — Giotto Danté-t, Dante Giottot szerette. Csoda-é, ha e két nagyság és az egymáshozi őszinte barátság nagy eszméket szült, és hatalmas lángeszök valódi előidézője volt a renaissance korszaknak?

Cimabue, Giotto és Fra Angelico! e nevekben és Rico-ében kereshetjük a festészet egész progressióját. Először a hagyományszerü eredet szent Lucca szerint, aztán az utánzási kor, majd az első kisérlet: a festészetet felszabaditani békói alól, s Fra Angelico müveiben végre feltaláljuk az első magasabb müirányt. — Utánuk a müvészet már tökéletes alakot nyert s mindinkább fejlődött tovább tovább, hogy elérhesse a netovábbat, melyet az egyéni lángelmék saját vas akaratjuk és küzdelmükkel végre el is értek. Nemde Verocchio Leonardo d'a Vinci-t képezte, Ghirlandajo Michel Angelo-t és Perugino Raphael Sanzio-t?

Ime előttünk az egész dicső legio, amint egyik a másiknak nyujtja kezét; s végre e három utolsó titán már igen sok nagyszerü látott és tanult, azért nem is lehetett más hivatásuk, mint a dicső épületet megkoronázni.

---

*) E társulat az, melynek keblébe közelebb A p t a x i n J ú l i a grófnőt is fölvevék, Eiluj Nixarpa név alatt irt három franczia regényeért.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Egyik sem teremtette saját nagyságát, mindegyiket látjuk, hol eszmél, hol tanul, hol ragadja meg az első ihlettség, a természet hol végződik, s az önképzeleti világ hol kezdődik, hol tanitvány, hol sajátít el, és mindehez mikor járul a müvészet legszebb tulajdona, az egyéniség? mert csak akkor érte el eszményesitett lényének valódi kifejezését, és emberileg csak is ezen átalakuláson át kezdhet a valódi müvészeti remekmüvek alkotásához. — Ha ez igy van a festészetben, ugy van a müvészetek többi ágában is. Például vegyük a zenét s lássuk a párhuzamot e két müvészet közt.

Hol kereshetjük e kettő közt a hasonlatosságot, az analog kifejlődést, küzdelmet sat.?

Mintha lehetlenségnek látszanék ez; pedig épen nem az; mert hiszen a müvészeti formák és eszmék közti egység, nem hogy nem létezik, de sőt az egyiket a másiktól elválaszthatlanná teszi.

A rokonság mindenütt és mindenben könnyen feltalálható, mert a müvészetek forrása egy és ugyanaz, legyen az költészet, zene, festészet, épitészet sat. Mindnyájan ugyanazon egy nagy, terebélyes költészeti fának más más irányban kinyúló ágai.

A műtörténelemben a zene ép azokon a phasisokon ment keresztül, mint a festészet.

Vizsgáljuk a főbb és legérdekesebb pontokat, melyekkel hasonlatossági szempontból megvilágithatjuk ezen állitásunkat.

Hol találjuk tehát az azonosságot?

A zene, először mozdulatlansága, vagy talán jobban kifejezve: a dogma absolut uralkodása és hatalma alatt tespedt.

Ezen korszakot Andrea Rico és oskolája festészetével hozhatjuk párhuzamba.

Aztán következik a zene forradalma, melynek természetes következése lőn a felszabadulás, s végre annak tökéletes szabadsága.

Ezen korszakok, hasonlatossági szempontból azonosak Giotto, Leonardo d'a Vinci, Raphael és Michel Angelo-éival.

Magyarázzuk ezt kissé bővebben;

Az ugynevezett Gregorianus-ének Gergely pápa uralkodása alatt lőn megalapitva, a hatodik század vége felé.

Mint e korszakban, minden müvészet Olaszországban, és főleg midőn Constantin, Róma birodalmi székét Byzánzba helyezé; ezen ugynevezett Gregorianus ének is valószinüleg onnan eredt, mert Byzánzban általánosan ismerték a szent András-féle Canticát.

Hátha ezen Canticát, melyet Olaszországban meghonositottak Gergely pápa uralkodása alatt, a byzánti eredet után nyomozhatnánk? — e mód által kipuhatolhatók lennének, talán a legrégibb görög zene titkai is, melyekről alig tudunk valamit s melyeket a sötétség sűrű fátyola takar.

Vannak oly tudósok, kik a Gregorianus éneket a régi görögök eltorzitott, de még is megbecsülhetlen maradványának mondják, maradt annyi amennyi; de azt állitják, hogy ez az, mit a régiek zenekincséből megmentettek.

Mennyiben áll ez, nem tudom, mindenesetre kevés az, vagy épen semmi s korántsem felel meg szerintem azon többi müvészi tökélynek, mely a régi görög időkből korunkig eljutott.

Alig föltehető, hogy a szobrászatban, festészetben, épitészetben, és minden más müvészeti ágban elérték volna a tökélyt, s csak épen a zenében nem; mert a görögök költészete, mythologiája, s szobrászati müveiken, amphoráikon a zenészeti jelvények, az olympusi játékok, Sophocles tragoediái, a sok kimondhatlan szépségü mythosz, egy szóval minden, ellenkezőt bizonyit.

Továbbá föl nem tehetni, hogy azok az aesthetikus görögök a tőlük (mint állitják) ránk maradt Canticák-kal megelégedtek és annyira lelkesedni tudtak volna.

Véleményem szerint, mint sok más nembeli drága kincs, ugy a görög zene is elveszett az emberiségre nézve.

Az előhaladás, tetőpontraérés, végre a teljes sülyedés korszaka, mely sötét századokon keresztül rombolta az emberiség legszebb eszméit, ezen zenekincset ránk nézve szintén eltemette.

A tudákos tapogatódzás, fürkészés, könyvekbeni buvárkodás még sok papirt megtölthet ugyan; beszélhet komoly képpel, s isten tudná mily fontoskodással és görög elnevezésekkel a joniai, doriai, phrygiai, mixolydiai és äoliai hangnemekről: de azért daczára e szép hangzatu görög szavaknak, még sem mutathatnak föl valóságos megtestesült és a régi görögök által játszott és énekelt zenét.

Meglehet valami maradt: — lánczolatképen — de hol lehet ezt a vékony fonalat föltalálni?

Én nem tudom, de azt hiszem, a sok tudós is talán csak tetteti magát, hogy érti, s hogy annál inkább el fogadjuk fáradhatlan buvárkodásaikat kész pénz gyanánt!

Bizony sokat fáradoznak a régi zenét illetőleg, de a jelenkori zenészetnek előttük feltárt gazdag kincstárából ugyancsak keveset ismernek!

Bocsánat, ha kissé eltértem tárgyamtól. — Legyen bármiképen, de annyi áll, hogy a sz. András-féle byzanti, vagy másképen: az Olaszországban bevett Gregorianus cantica a pápaság által lőn szabályozva, és hit-törvényként megalapitva.

Ez igy tartott Olaszországban minden változás és megszakasztás nélkül, absolute, mozdulatlanul; és ezzel a monoton, egyszerü énekkel beérte az emberiség ép ugy, mint a byzanti festészeti modorral egészen a renaissance korszakig.

Uralkodása kérdésbe sem jött.

Ime az első és elvitázhatlan hasonlat a festészet és a zene közt.

A szent András cantikája azt a helyet foglalja el a zenében, melyet a byzanti festészetben szent Lukács szűz Máriája, vagy ennek legutolsó utódja Andrea Rico festészeti modora.

Ezen szent Lukács-féle szűz Máriát századokon keresztül minden festész egyenlően festé, még meg sem kisérlék, hogy tán müvészileg másképen is lehetne eszményesiteni az Isten anyját.

Mindig ugyanaz maradt.

A szűznek azon általán ismert merev, naiv, kifejezés nélküli arcza, melyet a görög templomokban még most is láthatunk; a csecsemő Jézus pedig kapaszkodik kezével lábával anyjához elannyira, hogy aránytalan fejét alig látszik birni gyenge teste.

A zenében hasonlón mindenütt az egyformaság uralkodott; a szent András-Cantikán kivül, melyet Gergely pápa fölavatott és megszentesitett, alig ismerünk más valamit abból az időből, s az ugynevezett világi zenének is csak az a modora, irálya volt, mint az egyházinak, és ezt a zenét énekelték derüre borura századokon keresztül anélkül, hogy bárkinek is eszébe jutott volna Istent változatosabb zenében is dicsőithetni.

Igy énekeltek, és meg voltak elégedve!

Én pedig részemről ez úttal azért vagyok megelégedve, mert bebizonyitottnak vélem ez első hasonlatossági pontot a zene és festészet közt.

REMÉNYI EDE.

Az ajándok.

(Beszélyke, francziából.)

Az öreg Croquillon doktor csak egyszerü kisvárosi orvos volt ugyan, de azért sokban túl tett akár hány nagyvárosi collegáján. Nevezetesen olyan szép leánynyal mint az ő Emmája, a föld kerekségén kevés coriphäus dicsekedhetett. Midőn nekünk Emma kisasszonynyal megismerkedni szerencsénk van: szomorú kedvetlen. Még a járó kelő beteget sem fogadja olyan nyájassággal, olyan tudakozó részvéttel, mint máskor szokta.

Ha meghallgatjuk anyjával tartott párbeszédét, talán rájövünk e levertség okára is.

— Már édes Emma, akár mérgezés, akár vizbefulással fenyegetődzél, — még is ahoz fogsz nőül menni, a kihez én és atyád akarjuk. Hát nem kitünő bölcs okos ember e a te atyád, ki jól ismeri az embereket?

Emma kisasszonynak az a véleménye volt, hogy atyja okos ember, s ismeri is az embereket, mert például ha a szomszédhoz hivják, előre megmondja: hogy az bizonyosan többet ivott a rendesnél, vagy ha a kapitanynéhoz kell mennie, röglön tudja, hogy az ideges asszonyság sokat talált vacsorálni; — mindamellett ő még sem megy Thomas úrhoz, ki most még a párisi egyetemen van. Nem megy először: mert nem ismeri; másodszor: mert ő mást szeret, kihez hű is lesz, a mig hű lenni bir.

— Hallod, — mondja a szinéből is kikelt asszonyság a belépő doktor úrhoz, — leányod azt mondja, ő hű lesz ahoz a másikhoz, (mit tudom én kihez) a mig csak bir!

— No lelkem! leányunk nő lévén, ezzel épen nem sokat mondott, — jegyzé meg elmésen a doktor úr. Különben pedig, ha a kisasszony nagyon heves, majd adunk neki egy kis digitalist. Igen jó szer, főleg alkalmas a szív hevesebb működésének lehangolására.

Ezzel aztán a vitának vége szakadt.

Croquillon úr, a tett igéret folytán egy régi barátja fiának szánta leányát.

Derék ifju, ki most a jogi tudományokat végzi. Azonban a kisasszony Versailleban egy más úri emberrel ismerkedett meg, s ugyancsak nagy erélyre van az orvos urnak szüksége, ha barátjának tett igéretét be akarja váltani.

Este volt. Szomoru est, Emmára nézve. Az öregek Thomas urat, az atyát — várták, hogy a leendő házasság végett értekezzenek. Csakugyan csöngettek is már. — De nem a vendég jött, két szolga egy nagy kosarat hozott — valami névjegygyel, melyre olvashatlan név volt irva, mint hálateljes küldője egy kis ajándéknak, az orvos úr buzgó fáradozásaiért. Ez már a háznál megszokott dolog levén, tehát a kosarat félre tették egy sarokba.

A doktorné maga rendezgetett a szobában — midőn a kosár födele fölnyilt, s kilépett belőle — egy fiatal ember.

A fiatal ember nem sokat tekeriázott.

Az asszonyság lábai elé térdelt, s epedő hangon mondá:

— Asszonyom én szeretek. Szerelmes vagyok az őrülésig. Más leányt akarnak reám tolni; de én csak itt lehetnék boldog. — Még egyszer eljöttem, mert szerelmem tárgya itt lakik. Igen; itt van közelemben....

— De uram, — mondá fülig pirulva Croquillon asszonyság.

— Ne taszitson el, hallgasson meg, asszonyom.

— Most lehetetlen. Jönni találnak. Bujjék ismét vissza uram! Majd elvitetem ismét. Mit gondol? Ha meglátnák?

Csakugyan zaj hallatszék. A fiatal ember visszabujt tehát a kosárba, az asszonyság pedig ellünt, hogy kissé lecsilapuljon izgatottságából, mely oly gyorsan érte.

Kevés idő mulva az egész család lent volt a szobában. Ott volt a leendő rokon Thomas ur is. Ép csak az imént érkezett.

— Én oly kiváncsi vagyok, mint egy asszony, — mondá az orvos úr, ki rendesen nagyon szeretett elmésségeket mondani a szépnemre; — nézzük meg, mit küldtek nekem abban az óriási kosárban. A doktorné szabadkozott; de a társaság többi tagjai mind kiváncsiak levén, kisebbségben maradt.

Croquillon úr maga huzta elé nagy fáradsággal a szoba közepéig fülénél fogva a kosarat. Egyszerre megnyilt a födele, s kimagaslott a fiatal ember. Nyájassan „jó estét" kivánt. Az asszonyság nagyot sikoltott. Emma örömteljesen egy nevet rebegett. Thomas úr ugyanazon nevet ejté ki, csodálkozva csapván össze kezeit. A kedélyes doktor úr pedig a látottak miatt majd megpukkadt — nevettében.

Az ifju nem volt más mint Thomas úr fia, ki az útban megelőzte atyját, hogy még egyszer megláthassa versaillesi imádottját. Nem gondolta, hogy ugyanaz, kit atyja ajánlott neki.

Croquillon asszony, ki a szerelmi vallomást magára értette, szintén csak most kezdé érteni a dolgot.

Az ifju örvendett, hogy a véletlen igy támogatá furfangos ötletét — s nemsokára vidám estéli mellett megtarták az — eljegyzést.

BODOR KÁROLY.

---

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Vegyes rovatok.

Magyar Tud. Akademia.

— Julius 27-én tartott gyülésen felolvasták a kir. helytartó ő exdja iratát, melybe jelenti, hogy a Korvin-könyvtár könyveinek felfedezése ügyében a kanczellarian, és a külügy miniszteriumnál a lépéseket megtette.

Kisfaludy-társaság.

— A Kisfaludy-tarsaságnak jul. 30-kán tartott havi ülésében, következő adományok nyujtattak be: Kisfaludy Károly sajátkezüleg irt jegyzőkönyve, melyhe különféle gondolatait irta be, és tintatartója, Fáy András társasági tagtól, ki e tintatartót maga is 32 éven át használta; Sárosy Gyula munkája: „Manfredi," szomorujáték, Monti után olaszból forditva s königgrätzi fogsága alatt rajzónnal leirva, az elhunyt költő egyik tisztelőjétől: a „Népnevelők lapja" Márki József úrtól. A magyar népdalok, regék és közmondások ujabb gyüjteményének szerkesztőjétől Gyulai Pál tag választatván, a szives gyüjtők felszólittatnak, hogy küldeményeiket ő hozzá intézzék. A mai ülésben végleg megállapitott felszólitás a népdalok, regék és közmondások gyüjtése iránt legközelebb megjelenik s a hazai közönséget ez ügyben bővebben felvilágositja. Szabó István tag „Virágok a görög anthologiából" czim alatti műforditásait nyujtotta át. Szász Károly tag Shakespeara „Macbeth"-jéből a boszorkányjelenetek forditását mutatta be. A társaság legközelebbi ülése sept. 24-én lesz.

Egyleti tudósitások.

— A Szt István-társulat legutóbi gyülésének számadási vizsgálatából kitűnt, hogy a társulatnak a pesti takarékpénztárban 6000 frtja van betéve. Társulati pénztárában pegig 3038 frt 77 kr készlet találtatik.

— A magyar irók segélyegylete. A magyar irók segélyegylete igazgató választmányának jul. 27. b. Eötvös József ő méltósága elnöklete alatt tartott ülésén a következő közérdekü tárgyak fordultak elő: 1. Olvastatott a pénztárnoki évnegyedes jelentés, mely, mint rendesen, a lapokban közzététetni határoztatott. 2. Azon rendkivüli módokról folyt a tanácskozás, hogy mikép lehetne közelebbről az egylet jövedelmét szaporitani, minthogy a rendes bevételt az özvegyek és árvák évdijai majdnem egészen felemésztik, s kevés marad a rendkivüli segélyre, bár az ezt igénylő esetek gyakoriak. Határoztatott, hogy a jövő october és november hónapokban rendeztessen a választmány részint népszerü tudományos, részint szépirodalmi felolvasásokat, s e mellett kisértsen meg egy pár hangversenyt is. A tudományos felolvasások tárgyát a legközérdekübb tárgyak fogják képezni, leginkább a természettudományok körében, experimentumok kiséretében, a szépirodalmi felolvasásokét pedig nagyrészt még meg nem jelent költői müvek. Amazok rendezésére Csengeri Antal ur, emezekére Jókai Mór urak kérettek fel, a hangversenyek rendezése továbbra is Rosty Pál urra bizatott. A maga idejében mindenről bővebben fog értesittetni a közönség. Pest jul. 28. 1863. Gyulai Pál, id. titkár.

— A pesti takarékpénztár részvényesei, a takarékpénztár első meginditója Fáy András veterán irónk iránti kegyelethől 20000 frtnyi alaptőkét szavaztak meg, melynek kamatjai szaktudományi munkák dijazására fognak forditatni. A pályakérdéseket a m. akademia tűzi ki, és pedig az elsőt 1866-ban.

— Pesten polgári ápolda lesz egybekapcsolva nyugdij intézetel, főleg kereset nélküli idős polgárok és nők javára. Hirlik, hogy az intézet a kerepesiuton fogna felállittatni.

— A budai polytechnikum tanulóinak segélyegylete a mult iskolai évben 1664 ftot vett be és 523 ftot adott ki. A maradvány gyümölsözőleg van elhelyezve.

— A bécsi dalárda ezúttal a prateri népünnep miatt nem jő Pestre, és a pestiek szivélyes vendégszeretetét septemberre tartja fen magának.

— Az elmult csutörtökre a képző müvészeti társulat több tagja, vendégek részvevése mellett — kirándulást tervezett a Budához közeleső regényes vidékü Zsámbék helységbe. A gót egyház romjait vizsgálták meg.

— Az erdélyi gazdasági egylet a szebeni főkormányszéktől táviratilag véleményadásra szólittatván fel a felől: czélszerü lesz-e a magyarországi inség miatt a moldva-oláhországi gabnavámot egy időre megszüntetni? e tárgyban mult hó 27-én közgyülést tartott.

— A pest-lipótvárosi templom épitési bizottmánya m. hó 23-ikán ülést tartott, melynek tárgyai közül e következőket emlitjük: Ft. Ráth plébános a herczegprimás ő eminentiájának levelét közli, hogy az épitésre 3000 frt — miáltal a kormánytól a vallásalapból tavaly helyben hagyott összeg 20,000 frtra emeltetik — már utalványozva van. Az előmutatott számadások szerint az épitési pénztárba 1862-ki nov. 1-től f. é. jul. 23-ig összesen 37,289 frt 37 kr. folyt be, kiadatott pedig 33,939 frt 43 kr.; a fennmaradt készlet 3349 frt 94 kr. A bevétel között azon 10,000 frt van, melyet Pest városa évenkint ad, azután 5871 frt 18 kr. magán adomány, és 2172 frt 35 kr. hagyaték. Az adományok egyáltalában lassan folyván be, a tervezett sorsjátékról is mit sem hallani, miért is a bizottmány Pest lakosságának áldozatkészségéhez fordul, s házról házra gyüjtést rendez. Minden adomány 10 krtól 2 frtig elfogadtatik.

— Szegeden az inség enyhitésére alakult egylet bizottmánya főkbizottmányt nevezett ki, mely a városban a munkaképteleneket összeirja, hogy számukra pénz vagy természetbeni segély eszközöltessék.

Irodalom és művészeti mozgalmak.

— Lapunkhoz mellékelve küldjük szét az előfizetési felhivást „Az alföldiek segély albumára". Azt hisszük, hogy ezen irodalmi vállalatot ajánlani is felesleges. Midőn az országos inségen enyhiteni siet a kormány s a hazai tehetősebb osztály, az irodalom alig tehet egyebet mintha sajtó utján naponkint ujra meg ujra felszóllal a segélyezés érdekében s ha közvetiteni igyekezik a szükölködők s a tehetősebbek közt az adományozást. Az „alföldi segélyalbumnak" is az a czélja, a mennyiben az összes tiszta jövedelem az orsz. gazd. Egyesület elnöksége által az alföldi, inségben szenvedő munkás osztály közt fog kiosztatni. Ha tekintetbe veszik olvasóink, hogy két forintért tartalmas albumot nyernek, — s hogy ezen két forint mégis nem egyéb a könyör adományánál — nem fogják megvonni pártolásukat ezen irodalmi vállalattól, mely minden magán czéltól menten, az ország irói nagy részének közreműködésével épen azért szerkesztetik, hogy egy ujabb módja nyiljék a tehetősebbek előtt a könyörület nemes munkájával, kötelességének teljesitésére. Ismételve folkérjük minden olvasónkat, vegye pártfogása alá e vállalatot s igyekezzék annak minél több előfizetőt szerezni, — mert ott minden forint arra van szánva, hogy talán véginséggel küzdő szegény embereken segitsen.

— Ormódi Bertalan, Beck Károly az ismert magyar születésü német költő (s munkatársunk „Jadvigájára" következő előfizetési felhivást bocsátott szét:

„Beck Károly e legujabb költeménye, mely a világ részvétét oly nagy mértékben kiérdemlett szerencsétlen lengyelnép ügyét tárgyalja, a legtekintélyesebb itészek véleménye szerint az ünnepelt költő legjelesebb müveinek egyike. Hogy a nagy közönség itélete nem kevésbé kedvező, mutatja azon körülmény, miszerint az első kiadás már is végképen elkelt, s hogy a lengyelek és franciák siettek az ujabb költészet e remekművét saját irodalmukba átültetni. A „Jadwiga" magyar forditása, melyet nagyelőszeretettel és szorgalommal a költő közvetlen befolyása alatt eszközöltem, már nyomatik s september kezdetén mulhatlanul megjelenik. Egy példány előfizetési ára 1 ft. o. é.-ben, mely augustus végéig vagy hozzám (király utcza 80-dik sz.) vagy Hornyánszky és Hummel urak nyomdájába (ó-postautcza 3. sz.) intezendő. Hat előfizetőre egy tiszteletpéldánynyal szolgálok!

— Előfizetési felhivás Cantu Caesar világtörténelmére. 1856-ban inditá meg a Szent-István-társulat Cantu Caesar világhirü Világtörténelmének forditását, előfizetést nyitván arra olykép, hogy 3 ft 15 krért o. é. 90 ivet juttat az előfizető kezébe. Megjelent már eddig azon munkából magyar forditásban 9 könyv (hiányzik azonban még a hetedik könyv: a VII-ik korszak történetének vége); mi összesen 276 ivet tesz; és igy nemcsak három előfizetési illetmény ki van szolgáltatva, hanem még hat ivvel több, vagy is előre van adva, mi a negyedik, előfizetési illetménybe fog betudatni.

És ezzel a IV-dik 90 ivnyi illetményfolyamra nyittatik ismét előfizetés 3 ft 15 krjával o. é. Ezen illetmény-folyamba fog beszámittatni a fenemlitett 6 ivnyi többleten kivül az elmaradott VII. könyv is (körülbelül 40 iv), mely már munka alatt van. Tisztelettel folkéretnek a t. cz. előfizetők, hogy a IV. folyamra az előfizetési részletet a Szent-István- társulat igazgatóságához beküldeni szivesekedjenek.

A három első folyam is előfizetési áron a Szent-István-társulat ügynöki hivatalában (Lipótutcza 8. sz.) még folyvást kapható.

— A nemz. szinpadon pár év előtt próba-kisérleteket tett Rácz Fanni k. a.-ról irják, hogy a hamburgiak egyik legkedvenczebb énekesnője.

— Hollósy Kornélia asszony hevégzé müutazásait. Jotékony czélra a müvésznő hangversenyei legalább is 18,000 frtot jövedelmeztek. Októberben Felsőmagyarországra megy.

— Gyulai Pál a „Koszoruban" érdekes czikksorozatot kezdett meg és folytat, a szinházi petitio és maguk a kérvényezők ellen. — Velős tollal s nyomós logikával fejtegeti és indokolja a kérdéses eljárás iránti rosszaló véleményét.

— Panlné-Markovits-Ilka bécsi vendégszereplései folytán, tetszésben részesült. Leggyérebb sikere volt a „Varázsfuvolában." Hir szerint: szerződtetnék az udvari operához. Férje Pauli, is eléggé tetszett.

— Szakolczán gazdászati tót ujság indul meg. Kiadja a bécsi „Slovenske Noviny" szerkesztője, Lichart úr.

— Mizsei (Merina) k. a. a jövő téli idényre vendégül igérkezett a kolozsvári operához. Institoris Kálmán fiatal baritonista ugyanoda állandóan szerződött.

— Rotter Irma k. a. Bécsben a „Farsangi kalandok" czimü balletben sikerrel lépett föl. Komoly „gründlich" birálók is ugyancsak neki láttak, szemei, fogai és lábai magasztalásához. Az előadást a balletben oly hires Elsler Fanni is jóváhagyó mosolylyal nézte.

Megjelent uj könyvek.

— „A nádori és országbirói hivatal eredete és hatáskörének történeti kifejlődése, irta Frankl Vilmos, ki lapunkba Római Flóris életrajzát irá. E 173 lapra terjedő munka figyelemre méltó történeti buvárkodás eredménye, s igen tanulságos komoly olvasmány a történelem és közjog barátaira nézve. Függelékül a nádorok és országbirák korrendi névsora van közölve az Árpád-házi királyok korszakától a mai napig. A könyv Pauler Tivadar jogtanár urnak van ajánlva. Diszes kiállitás az Emich-nyomdából. Kiadja Pfeiffer Ferd. Meg kell még jegyeznünk, hogy ez érdekes mű a magyar kir. egyetemnél mult évben pályajutalmat nyert.

— „A pest városi nyilvános főreáltanoda kilenczedik tudositványa, az 186²/₃-diki tanév végén. Szerkeszté Ney Ferencz igazgató. Közlemények az iskolai életből. Egyik adata szerint a főreál-iskolában ez évben beirva volt az első félévben 505 tanuló, a másodikban 489. A tanulók névsorában olvassuk egymás mellet Petőfi Sándor és Batthyáni Lajos fiainak nevét. A czikkek közt figyelmet ébresztő „Tóth Sándor (elhunyt főreáltanodai tanár) emlékezete" pályanyertes dolgozat. Gulácsy Bélától. Fiatal növendékről szabatos dolgozat. A tudositvány az „első magyar egyesületi könyvnyomda" (Fanda és társai) csinos kiállitása.

— „Egy nyomorult története" elbeszélés Berczely Jenőtől. Két rész egy kötetben. Bartalics Imre tulajdona. Sikerült regény nem fiatal emberektől telik, kiknek élte nézetei még nem szürödtek meg, s többnyire idegen hatások uralma alatt állnak. Magas szempontból nem is kell hát birálni. Ha ügyes előadás, élénk festés, csinos gondolatok és tiszta nyelv van bennök: már elismerést érdemelnek. Berczely e munkájában sok részlet van, mely tehetségről tanúskodik, s több gondolkodás, életismeret és tanulmány után bizonyára érdekes olvasmányokkal ajándékozhatja meg a szépirodalom barátait. E müve is elismerést érdemel, nem azért, a mit ád, hanem a mit reméltet. Mindenesetre érdemes, hogy képezze tehetségét. A kiállitás (Bartalicsnál) nem igen diszes.

— „Franczia nyelvtan" irta Pseneczky Nagy Sándor debreczeni főiskolai nyelvtanár. Jó módszerü tanodai kézi könyv. Ára ke-

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Az oroszvári kastély.

mény kötésben 1 frt 50 kr, Pesten, Osterlamm Károly bizománya.

— Heckenast Gusztávnál „A Hadvezér és a hadtudomány alapelvei" czimü munka jelent meg Asbóth Lajóstól, két kötetben. E mű irodalmunkban rég érzett hézagot pótol: A harczias magyar nemzet irodalmának legparlagabb tere mindeddig a hadtudomány volt; s ha valaki e szakban magát képezni akarta, külföldi irókat kellett használnia. Most e munka szerzőjében az uttörőt üdvözöljük, és igy azt, ki a kezdeményezés nehéz föladatát magára vállalta. E munka főkép a strategiával foglalkozik; mert midőn a hadvezér hivatását és szerepkörét állitja elénk, annak czélszerű vagy czélellenes eljárásait mutatja be a különkülön hadtestekben; fölvilágositva az újabbkor (1792—1859) hadjáratainak történeteivel. Az elvek, melyeket szerző kiindulási pontul fölvesz, helyesek és korszerüek. A hadjáratok leirása, a menyiben szerző azok időszerinti folyamában az eseményeket mind elősorolja, a főmozzanatokat kiemeli, és hadászatilag megbirálja, egy röviden összevont, de velős és világos áttekintetet nyújt. Az első napoleoni csaták rajzában Thiers hires történész élénk ecsetével él, és az olvasót visszavezeti a nagyszerű harczok szinhelyére. A legújabb hadjáratokat hiven és részletesen adja elő. Ezen több mint félszázad, s katonai szempontból tekintve legnevezetesb korszak történelmének ily modorú leirása mindenesetre nehéz föladat volt; s a kivitel sikerülvén, Asbóth magának irodalmunkban maradandó nevet szerzett, s bebizonyitá, hogy méltó tagja a magy. tudom. Akademiának.

Iskola és egyház.

— A magyar egyetemnél a dékán választások eredménye a jövő tanévre következő: a jog s államtudományi karnál dr. Konek Sándor, a hittudományi karnál Ruzsicska János, a bölcsészetinél dr. Toldi Ferencz és az orvos-sebészetinél: dr. Stockinger Tamás. Rector magnificussá Jedlik Ányos a természettaniak tanára lőn.

— A pesti kereskedelmi testület pártfogása alatt álló keresk. akademia ujolag egy évi folyamot fejezett be, s a közelebb tartott próbatétek igen szép sikerrel mentek végbe. Mint Körner igazgató úr előadásából kiderül, a tanulók két harmada kitünő fokot nyert. A tanintézet főfelügyeletével megbizott választmány elnöke Weisz B. F. magyar szónoklattal fordult az intézetből kilépőkköz.

— Az egri székes-egyház számára Olaszországból két imádkozó angyalt ábrázoló, carrarai márvány szoborműv érkezett. Mindkettő Cassagrande Márk műve.

Személyi hirek.

— Gr. Andrássy György országbiró ő exlja a pöstyéni fürdőbe utazott.

— Wagner Rikhard Penzingből — Bécs mellől — a nemz. szinház intendansához, szives fogadtatásáért köszönő levelet intézett.

— Dr. Oroszhegyi Józsa, ki ujabban küsztendsei levelezéseiről ismeretes, közelebb Arabián és Persián keresztül Indiákra utazik.

— Scitovszky herczeg primás ő emtiájá aug. 16-án Pestre érkezik, s két hétig fog itt mulatni.

Közlekedés.

— Trefort Ágoston alelnök jelentése szerint, az alföldi vasut előleges munkálatainak pénztára következőleg áll: Szeged városa második küldeményével — 642 frt 30 krral — az egész bevétel 71, 096 frt 78 kr.

— Az államvasuton háló coupékat állitnak, ágyakkal. Az utazók bizonyos illetékért rövidebb vagy hosszabb időre kibérelhetik azokat.

— Bécsből irják m. hó 30-ról, hogy Wickenburg miniszter, mint előre el volt határozva, ugyancsak 30-kán délelőtti 11 órakor fogadta Zichy Ödön és Ferencz grófokat, kik két mérnök kiséretében érkeztek a miniszterhez, hogy a nagyvárad brassói vonal tárgyában a miniszter urral egytértőleg kezdődjenek meg a tárgyalások. Ezen első értekezésen azonban csak előtanácskozások fordultak elő, melyek igen általános természetüek voltak, s a kérdéses vonal részleteibe épen nem bocsátkozók, annál is inkább, mert az engedélyt kérők részéről semmi határozott ajánlatok sem tétettek. Bischoffsheim és Hirsch bankárok pedig csak augustus közepe felé fognak Bécsbe érkezni, kik szintén részt akarnak venni a végleges engedélyezés iránt folyamatba teendő tárgyalásokban. E tárgyalások augustus 28-kán veszik kezdetüket a kereskedelmi miniszter, Wickenburg elnöklete alatt.

— Raikem és Evans urak Bécsben jul. 30-kán kapták meg engedélyöket a Morvaországból az északi vaspálya weiskircheni pálya udvarától kiinduló és Wsetinen, Puchón át Zsolnáig, illetőleg a Vágig épitendő vasutra. A vállalkózók kamatbiztositást nem kivántak saját risicojukra épitik e vasutat, a mi, előleges számitás szerint, 8 millió forintot fog igénybe venni. Az egész előmunkálat, tökéletesen kidolgozva, lett a miniszteriumnak benyujtva.

— A multhéten, a „Preszb. Ztg." szerint 6–8 ausztriai szalma- és szénával megrakott evező hajó indult az alföldre. Pozsonyban is nagymennyiségü széna fekszik, mely a Dunagőzhajózási társaság hajóira rakatván, Szolnok-, sőt Naményig fognak szállittatni. Ugy halljuk, Oláhországból is mintegy 80 hajónyi széna érkezett a magyarhoni al-Dunára, mely a Tisza hosszában fog kirakatni. A Dunagőzhajózási társaság, tekintettel szénaszükségünkre, szálitási árait csökkentette.

Kereskedelmi, gazdasági és iparmozgalmak.

— Szováthy Sámuel miskolczi szűrszabó, kinek a londoni kiállitáson is két szűre 1248 frton kelt el, — jelenleg a párisi kiállitásra küldendő három szűrön dolgozik. — E szűrök egyikéről azt mesélik, hogy a franczia trónörökös kis herczeg számára van megrendelve.

— Hamburgból irják a „Köln. Ztg"-nak, a kiállitásra vonatkozólag: Örömmel vettük észre, hogy a kiállitást látogatók rendkivüli figyelemmel csoportosultak össze a kiállitott magyar tárgyak körül; s azt teljesen meg is érdemelék. Mert ha Magyarország ezen kiállitáson, bámulatos termékenységének és a világ-kereskedelmi piacz előtt még eddig elzárt kincseinek egy élénk képét akarta itt előtüntetni, — azt elérnie teljesen sikerült.

— Bihar-megye ez idei aratása az összes gabnanemekből a mint kiszámitották körül-belöl 1, 816,730 mérőt adand. Ez azonban a többi évek terméseihez képest oly kevés, hogy e 200 □ mrtfldnyi nagy megye, ez összes termésen kivül még 547,377 mérő pótlékot szükségel vetőmagul, és fogyasztásra, nehogy lakói közül sokan éhen vesszenek.

— Gróf Eszterházy Miklós úr, Rónay Gyulát a tatai uradalom részéről külföldre küldi, föleg a franczia borkezelés és haltenyésztés módjainak elsajátitása végett. Három év után a kiküldött, tapasztalatait itthon tartozik érvényesiteni.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Halálozások.

— Okányi Szlávy Miklósné, szül. Rájoltbi Nagy Sarolta, m. hó 20-án Budán, 52 éves korában sok szenvedés után meghalt. Szellemdús, költői lelkü nő volt, ki 1848 előtt az „Életképek"-ben Sarolta név alatt folyvást igen szép leveleket irt.

— Kostyál Ádám 73 éves szabómester, egykor a főváros egyik leggazdagabb polgára, ki a nemz. szinház ruhatárát is szép és gazdag öltözetekkel látta el, — inségre jutva a Rókus-kórházban aug. 2-án meghalt.

— Egyik helybeli nyomdatulajdonos (Bucsánszky) 24 éves fia m. hó 26-án pisztolylyal vetett véget életének. A szerencsétlen apának egy másik fia ugyanazon pisztolylyal végezte ki magát pár év előtt.

Jotékonyságok.

— A békési szükölködők számára leendő kiosztás végett Abonyi helyt. tanácsos úr 4000 frtot adott át. — Mondják, hogy ott, főleg Bánhalma körül, a lakosság egy része ugyszólván az éhhalállal küzd.

— A szárazság által tönkre jutottak fölsegélésére egy aradi mükedvelői hangverseny 127 frtot jövedelmezett.

— Az inség enyhitésére a pesti „Lloyd társulat" 1000 frtot, a pesti „nagy kereskedők testülete" is ugyanannyit — adott.

— B. Lopresti Lajos Merczifalva lakóinak idei egész szénatermését átengedte, a jövő tavaszszal napszámmal levén kötelesek az illetők e jótéteményt leszolgálni.

— Kavulák János berzenczei plébános Somogyban, saját pénzéből 1526 frton házat vett, s azt uj iskolává alakitotta át. Ebbeu télen a nagyobb gyermekek nyernek oktatást, nyáron pedig kisdedóvóul szolgál. A tanitó javára s iskolai szükségletekre 24.0 frtnyi alapitványt tett le.

Vegyesek.

— Ligeti Erdélybe utazik, hogy a regényesb tájakat levázolja. Ez útazás lapunk tájképeire nézve is igen kedvező.

— A hitelsorsjegyek főnyereményét ez idén, hir szerint, egy becskereki izraelita rőfös kereskedő nyerte; mikor a nyerőszámok lajstroma megérkezett, a kereskedő épen boltjában volt, s megnézvén a lajstromot, legkisebb meglepetés nélkül mondta: „Megnyertem a Haupttreffert!" s azzal a lajstromot zsebébe dugva — tovább mérte a gyolcsot, mintha nem is lenne gazdagabb 250,000 frttal.

— Tervben van azon hintó tulajdonosokat, kik az utczákról házaikba térve a járdákon hajtatnak keresztül, — megadóztatni. A város ez adóból mintegy 10,000 frtnyi jövedelmet reméli.

— A pest városi közkórház igazgatója és elsőd orvosai figyelemre méltó óvó nyilatkozatot nyujtottak be, mind a városnak, mind a m. k. helytartó tanácsnak, a városi hatóság azon határozata ellen, melynél fogva a helyhatóság a váltóperes ügyben befogott egészséges egyéneket a kórház helyiségeiben akarja bebörtönözni. Remélhető, hogy e szakértőleg indokolt felszólalást illető helyen figyelembe veendik.

— A báró Wernhard oszträk gyalog ezred zenekarát, hét hangversenyre szerződtették a londoni kristály palotába.

— Az egy ideig félbemaradt budai tébolydai épitkezéseket ismét folytatják.

— A szklenói-fürdő eladó, 40,000 forintért.

— A belvárosi templom elé állitandó szt Háromság szobort (melynek rajzát lapunk egyik száma hozta) septemberben fogják leleplezni.

Nemzeti szinház.

Volt egy dalmüi s vigjátéki ujdonság.

A dalmüi: Mercadante „Eskü"-je mely hajdan több hatást csinált, mint most. Nem azért, mintha nem lett volna jól előadva, mert hiszen Stéger (Viscardo,) Carina k. a. (Elaiza,) Hofbauer Zsófia k. a. (Bianca) igen jól énekeltek s Bodorfi is (Manfredo) elég ügyesen betölté szerepét; hanem mert a közönség ma már a drámai zenétől többet vár, mint szép dallamokat. Meyerbeer, s még inkább Wagner Rikhárd e tekintetben fölfokozhaták igényeiket. Az „Eskü" szövege ugyan az, mi Hugo Viktor „Angelo"jáé. A szép, hévteli dallamokat több izben megtapsolá a nagy számu közönség.

Aug. 1-én a „Pupos, vagy a rendszeres férjek" czimü uj franczia vigjátékot láttuk Bellot-tól. Maga a mű elég ügyesen van kigondolva, s legfölebb a kidolgozásban hibás. Fő alakja egy pupos fiatal ember, ki a keserüség és jószivüség vegyitéke. Öt egész világ gúnyolja, csak egy fiatal leány védi. Azért ezt nőül akarja adni egy szép ifju barátjának, ki férjes nőknek udvarol, még pedig jó sikerrel. Mikor már barátját e nőktől — mesterkélt utakon — elválasztja, akkor derül ki, hogy a lánnyka nem barátját, hanem őt a — pupost szereti. Ez a mese fóága. Másfelől három férj van benne kigúnyolva, kik túlzott rendszert követnek házas életükben, hanem azért nőik elég hütelenek.

A mellékalakok nem a legkerekdedebbek, kivált oly gyöngén játszva mint mi láttuk.

Kivéve Szerdahelyit, ki a púpost müvészileg játszá, a többiek elejték szerepeiket. Komáromi nagyon is prózai volt. Szilágyi S. nagyon nyers, s Lendvainé érthetlen kis lány.

Szigligeti Anna, Jolán és Gesztessi Etelka kisasszonyok a csalfa nőket játszák. Bizony nem nekik való. Finomság, vidor kinézés könnyüd szeretetreméltóság nem igen volt bennök. Ha a vigjáték kevésbé tetszett, mint érdemelte volna: nekik lehet tulajdonitani. Ide egy Prielle Kornélia, sőt két vagy három Prielle K. kellett volna.

Nem kivánjuk hogy a tért elzárják a kezdők elől, kivált mig képezdénk nincs; de a jó közönséget sem kellene azon szigoru büntetésre itélni, hogy kezdő szinésznőket gyakran erejüket és tehetségüket jóval fölül múló szerepekben nézzenek.

Ez az igyekezet oda vezet: hogy a szinház még az ujdonságok első előadásainál is üres legyen, mint épen ezúttal.

Prielle K. haza jött, s igy a vigjátéki előadások megint érdeket nyernek. Csakhogy e hó közepén meg Szerdahelyi megy N. Váradra. Baj, hogy a személyzet sohasem lehet teljes.

Folyó hó 6-dikán hangverseny volt. A nálunk már kedvezőleg ismert Wiest Lajos bukaresti hegedűművész lépett föl, s igen szép koncert-müveket, román dalokat, magyar ábrándot sat. játszott melegséggel és nagy virtuózitással. Sajnos, hogy csak kis közönség volt, de ez érdeme szerint kitüntetté. A hangversenyző magyar atillában jelent meg, s hogy ez nálanem népszerüségvadászatból történt, hanem iránt unk való igazi részvétből, minden Bukarestben megfordult magyar müvész igazolhatja, kik az ő házánál mindig nagy vendégszeretettel találkoztak. — A hangversenyben két énekrész is volt: Simon, Schubertnek „Vándordalát," s Hofbauer Zsofi k. a. Huber K. „Románczát" igen szépen és nagy tetszés közt énekelték. A zenekarnak csak anyit, hogy Auber-neksokkal müvészibb nyitányai vannak, mint a „Fra-Diavolóé"?

Budai népszinház.

(B. Á.) Bizton elmondhatjuk, hogy czikkünk czéltal nem lesz minden szellem nélküli, szólván a budai népszinházról, hová most, Molnár Gy. „Szellem világa" csődíti a közönséget. — Molnár praktikus fej. Mennyire bebizonyitja most ellenségeinek, hogy neki az intézet vezetéséhez „sok szelleme" van, s hogy nála — ha nem is ép magas müvészi szellem, de legalább valami szellem uralkodik. Valljon ez a mutatvány, a budai szinház jövőjének programmja e, mely kimutatja, hogy ezentúl mily „szellemben" fog vezettetni... Molnár a „kisértetek" szinre hozatalával hódolt a világnak, mely felhagyva régi optimismusával, most mindenben „kisértetket" lát. Most hát csak be a szinházba — pessimisták!

Meddig rótták, gáncsolták ezt a szegény Thália templomot; — (mily türelmes égi lény az a Thália, hogy ily vakolatlan templomokkal is be elégszik!) — mely oly sokat mondólag áll mindenki utjában, mintegy lába alatt a lánczhidon és alagúton átkelőknek — mint egy kövé vált árva, foszlányos jelmezben, s esdő karokkal, — mint a ki segélyt kér. Mennyit rótták ez intézetet a kankán miatt, hogy Molnár érzékies dolgokat tálal a jámbor közönség elé! Mennyit kérték: hozzon e helyett szellemi élvezetet... Molnár engedett, s van most szellemi élvezet, quantum satis. — Meglehet Molnár, e mutatványok szinrehozatala által egyik bajnokaként tűnik föl az előre haladó kornak, mely most mindent gépekkel visz ki. „Gép, gép" ez ma a nagy világ jelszava... Molnár megérté a kor szavát és — gépekkel vonja szinházába a közönséget, mely eddig önként nem igen akart menni. — A mai világ, sokat beszél és ir azok ellen, kik a régibb korokban az embert lelketlen géppé tették. A mai világ meg mindent gépileg akar kivinni. Van e nagy különbség a kettő között?

Molnár — ugy látszik — ismeri a kor izlését, mely a borzasztó és rémületes felé oly örömest hajlik. Látod olvasóm! azt a nőt ott? gyönge idegzetes teremtés, háromszor eljól öt percz alatt, ha egy bogárra tapod—(az ájulás igen jól áll neki), s im alig pihente ki magát Batty és Steckel hajmeresztő mutatványai után; máris alig várja, hogy megint valami uj idegrázkódtatót láthasson, s köszönetet szavaz titokban Molnárnak, hogy Páris és London szellemeit átütleté ide.— Különben mitől is félne? Igen ártatlan szellemek ezek, útlevelük van Párisból s az ottani rendőrség semmi kifogást se tett ellenök. Az ilyen szellemek vitele sehol sincs tiltva.

Élczhajhászok egyre mondogatják, hogy Buda most Pest fölött mintegy szellemi fensőbbséget gyakorol, s nekünk pestieknek most Budára kell mennünk — szellemet látni. — Ez rég idő óta most történik először e jó öreg királyiváros életében. Szinte látjuk, mint csillognak örömkönnyek vénhedt szemeiben, hogy valami szellemi mégis csak talált viszhangra roskadt falai közt...

A szellemek első bemutatása jul. 29-én történt, „Lavater" franczia szinmü előadása mellett. Noha sokáig készültek a mutatványra, s a közönséget majdnem türelmetlenné tették: még is elég volt a siker. Láttunk, (t. i. a kik nagyon oldalt nem ültek,) egy fehér leplü kisértetet, egy harczoló zuávat, egy tánczolva bolygó lánykát, az ország czimerét, egy fekvő férfi alakot, a halál csontvázát fól és eltűnni. Eles korvonalu, élénk szinü, plastikai árnyalakok voltak, s különösen szemeink előtt való szétfoszlásukkal lepték meg a közönséget. Mindenki bámulta e tüneményeket, melyek valóban az optikai buvárlat kitünő vivmányai. Mondják, hogy villanyvilágitás s tükör viszfény által jönck létre, oly élő alakok után, kik a szinfalak közt állnak. Az árnyakkal viaskodó élő alakok nagyon ügyetlenek voltak. Nem birták átdofni az árnyakat, s hol eléjök hol hátuk mögé szúrtak. Ezt tehát jobban be kell tanulni. Továbbá arra is ügyelni kell, hogy a nézőtér minden helyéről látni lehessen. Mert benn lenni és mitsem látni: csakugyan boszszuság!

A következő előadások bizonyára mindig sikerültebbek lesznek, s nem kétkedünk, hogy a közönség tódulni fog. Némely lap azt kivánja, hogy azon darabokban kellene ez árnyakat bemutatni, melyeket Párisban adnak velök. — Bizony nem tudják, mit kivánnak. Azok a darabok („Le secret de Miss Aurore," és „Les spectres de l'Aurore") oly rémletesek, hogy jobb az árnyakat igy magukban látni, csupán mint nevezetes fölfedezést. A népszinház különben is látványok szinháza, s ily mutatványok ott helyén vannak.

Végül még valamit! Van, a ki megirigyelte a népszinház szellemeit, s mindjárt az első előadás elején a karzatról követ dobott a drága tükörre. E miatt kellett a függönyt lebocsátani. De szerencsére, semmi baj sem történt. Van még, a ki megóhajtá e szellemeket; igy a bécsi józsefvárosi szinház megbizottat küldött Molnárhoz, hogy a „spectres"-eket az ő szinpadán is mutassa be.

Anyi mindenesetre bizonyos, hogy Molnár Györgyé az érdem, hogy e nevezetes találmány bemutatásában a birodalom minden szinpadát megelőzte.

A szerkesztő póstája.

— Vértesinek. A történeti czikket még nem kaptuk meg.

— N. Ó-nek A szebeni árvaház rajzát köszönjük. Lirai verset nem örömest közlünk. Lapunkba inkább a festői, leiró, tárgyilagos müvek valók.

— H—r úrnak Kolozsvárt. A két arczképet köszönettel kaptuk. De az egyik mellől hiányzanak az életrajzi adatok, melyekre szintén szükségünk lenne. Még három köztiszteletü férfi arczképét kérjük öntől, kikről emlitést tenni sziveskedett.

— S. J. „Egy haldokló költő" „Az ifju dalnok" sat. czimü versek egy önképző társulat körében minden esetre figyelmet ébresztenének. De a nagy közönség több velőt, eredetiséget és költőibb nyelvet keres. A versek egy hóig szerkesztőségünktől visszavelletök.

— K — É — nek. A folytatás igen szép, s meglepett. Egy épizódot azonban, mely szomorú, szeretnők, ha nam lenne benne. Szives üdvözletuuket a találkozásig, midőn az egészet együtt fogjuk befejezni.

— B. J. A szinház ügyében nem akarunk vitát kezdeni, s átalában lapunkat mindig megóvni kivánjuk a meddő polemizálástól. Különben is azon túlzások, melyeknek ön balértelmet ád, korántsem rossz forrásból eredtek. Gyakran ép a túlbuzgóság, s az ugy körüli nagy serénység szüli a hibákat. Bocsánat tehát, ha az igazgatóság és szinház védfigyelmében irt czikkét mellőzni vagyunk kénytelenek. Eleget irtak már arról a „M. Sajtó", „Koszorú" és „Szinházi Látcső."

— Kl. úrnak Aradra. Eredeti rajzokat — kivált hazai történetek és irók illustratióit szivesen fogadunk mindenkitől, ha t. i. jól rajzolvák. Azonban a nagyobb műlapokra való tárgyakra csak későn kerülhetne a sor. Ezért kisebbeket kérünk.

— Maros Vásárhelyről szeretnők a hires Bolyai Farkas egy arczképét megkapni, melyhez érdekes jellemrajzzal birunk. Kihez fordulhatnánk e tekintetben? Ha valaki beküldené, nagyon megörvendeztetne.

Előfizetőinknek. *Nem sokára rézmetszetü képsorozattal fogjuk meglepni előfizetőinket. Ezek illustrátiók Petőfi „János vitézének" legköltőibb jeleneteihez. Rajzolta a kitünö tehetségü Lotz K., rézre metszé Marastoni. E képeknek maradandó mübecsök van.*

Sakk-rovat.

32-dik számu feladvány.

Grimshaw-tól (Londonban).

Sötét.

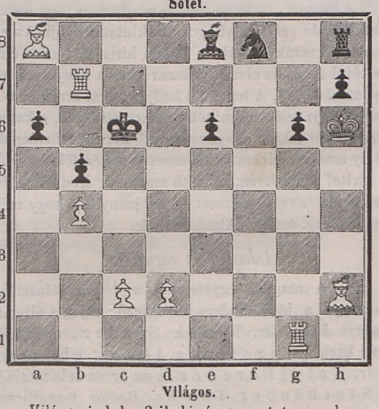

Világos.

Világos indul s 3-ik lépésre matot mond.

A 27. sz. f. megfejtése.

(Bankos Károlytól, K.-Sz.-Miklóson.)

Világos	*Sötét*	*Világos*	*Sötét*
1. Hf5—e7	Ff8—e7 : *A*)	*A*)	
2. Fc8—h3	Fe7—b4 :	2.	Fe7—g5
3. Fh3—f1	tetsz. sz.	3. Bb5—g5 :	tetsz. sz.
4. e2—† mat.		4. B—v. F—† mat.	

TARTALOM: Székács József. — Ausztria viszonya az 1830-diki lengyel forradalom irányában. — A föld paradicsoma. — A nemes és vad lovak. — Az olasznép és Milano. — Képmagyarázatok. — Szépirodalmi csarnok: A század. — Tiz nap története. — Olaszországi levelek. — Az ajándok. — Vegyes rovatok.

PEST, 1863. NYOMATOTT ENGEL ÉS MANDELLONÁL.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.